KOBL TAMÁS

A vezető tisztségviselők polgári jogi felelőssége, különös tekintettel az új Ptk. változásaira

Batthyány Műhelytanulmányok

2016/1.

Kobl Tamás

A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK POLGÁRI JOGI FELELŐSSÉGE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ÚJ PTK. VÁLTOZÁSAIRA

BLSZK

Libri Collegii de Batthyány

Kobl Tamás
A vezető tisztségviselők polgári jogi felelőssége, különös tekintettel az új Ptk. változásaira

Lektor:

Dr. Szegedi András PhD, egyetemi docens

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

ISBN 978-963-12-5368-9

Kiadja

ART-PR 2005 Kft.

A kiadó képviselője:

Háring Virág

Olvasószerkesztő:

Takó Dalma

A borító dr. Keserű Barna Arnold munkája.

© ART-PR 2005 Kft., 2016.

© Kobl Tamás, 2016.

E kötet az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett NTP-SZKOLL-15-0031 kódszámú pályázati támogatásból valósult meg.

Kérjük személyi jövedelemadója 1%-nak felajánlásával támogassa a Batthyány Lajos Szakkollégiumért Alapítvány működését!

Adószám: 18983034-1-08

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék **7**

Dr. Szegedi András ajánlása **13**

Bevezetés **17**

1. A vezető tisztségviselő intézménye **20**

1.1. A gazdasági társaságok szervezeti modelljei 20

1.1.1. A drei Eck modell 22

1.1.2. A board rendszer 25

1.1.3. A társasági szervezeti modellek hazai megoldása 28

1.2. A vezető tisztségviselő fogalmának meghatározása 29

1.2.1. Az ügyvezetés definiálása 29

1.2.2. A gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége 31

1.3. A vezető tisztségviselő felelősségére vonatkozó szabályok a Ptk.-ban 34

1.4. Az alkalmazandó jog kérdésköre 37

1.4.1. Az időbeli hatály vizsgálata 38

1.4.2. A tárgyi hatály vizsgálata 42

2. A vezető tisztségviselő felelősségének irányai 44

2.1. A vezető tisztségviselő felelősségének elméleti alapjai..... 44

2.2. A vezető tisztségviselői felelősség irányai 45

3. A vezető tisztségviselő felelőssége a gazdasági társasággal szemben 46

3.1. A vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségének szabályozása a Gt.-ben..... 47

3.1.1. A vezető tisztségviselőktől elvárható magatartás a Gt.-ben 47

3.1.2. A vezető tisztségviselők általános polgári jogi felelőssége a Gt.-ben 49

3.1.3. A kár meghatározása 51

3.1.4. Az okozati összefüggés a régi Ptk.-ban 53

3.1.5. A jogellenes magatartás feltétele a régi Ptk.-ban 54

3.1.6. A felróhatóság és a kimentési lehetőség a régi Ptk.-ban 55

3.2. A vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségének hatályos szabályai 56

3.2.1. A kontraktuális felelősség megújult szabályozása 58

3.2.2. A szerződésszegés 59

3.2.3. A kár fogalma a Ptk.-ban 62

3.2.4. Az okozati összefüggés a Ptk.-ban 63

3.2.5. Az ellenőrzési körön kívül eső tevékenység 64

3.2.6. Az előreláthatóság klauzulája 65

3.2.7. A szerződésszegő körülmény elkerülésének, illetve a kár elhárításának el nem várhatósága 68

3.3. A vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségének speciális szabályai 68

3.3.1. A vezető tisztségviselő felelőssége a gazdasági társasággal szemben ingyenes megbízás esetén 69

3.3.2. Több vezető tisztségviselő felelőssége 71

3.3.3. A felmentvény intézménye 74

3.3.4. A felelősség korlátozása és kizárása 75

3.3.5. A kárigény érvényesítése a vezető tisztségviselővel szemben a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése esetén 76

4. A vezető tisztségviselő felelőssége harmadik személyekkel szemben 78

4.1. A vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva és e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek okozott károkért való felelősség 79

4.1.1. A vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért való felelősség 79

4.1.2. A vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság egyetemleges deliktuális felelőssége 81

4.2. A vezető tisztségviselő által e minőségétől függetlenül harmadik személynek okozott károkért való felelősség 86

4.3. A vezető tisztségviselő felelőssége harmadik személyekkel szemben az ún. wrongful trading tényállásokban 88

4.3.1. A wrongful trading intézményének szerepe a gazdasági társaságok jogában 88

4.3.2. A vezető tisztségviselő felelősségének feltételei a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnésekor a Ptk.-ban 90

4.3.3. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet és a hitelezők érdekeinek figyelmen kívül hagyása a Cstv.-ben 93

4.3.4. A vezető tisztségviselő felelősségének kérdése kényszertörlési eljárásban 100

4.4. A vezető tisztségviselők felelőssége a gazdasági társaság nyilvántartásba vételének jogerős elutasítása esetén.....106

Záró gondolatok 108

Felhasznált szakirodalom 113

DR. SZEGEDI ANDRÁS AJÁNLÁSA

A 2013. évi V. törvény, ahogyan az közismert, szétválasztotta és ezzel alapvetően megváltoztatta a deliktuális és a kontraktuális felelősség polgári jogi szabályait, amely korábban, az 1959. évi IV. törvény rendszerében alapvetően ugyanarra a logikára épült. Ez a változás válaszút elé állította azokat a rokon jogterületeket is, amelyek felelősségi szabályaik meghatározásakor a polgári jog általános szabályaira utaltak, hiszen egy csapásra kétféle általános szabály is lett.

A társasági jogban a fenti változás úgy csapódott le, hogy a társasággal kapcsolatba kerülő személyek (bizonyos értelemben a vezető tisztségviselő, felügyelő bizottsági tag, a tag mint apportőr, stb.) felelőssége immár a kontraktuális felelősségi szabályokra alapozódott. Az elv, amely a polgári jogi szabályokat hívja segítségül a társasági jogi felelősség megítéléséhez, nem változott – ám mivel az általános szabályok változtak, méghozzá alapjaiban és lényegesen, a társasági jogban ez új helyzetet idézett elő.

Ennek fokális pontja a vezető tisztségviselő felelőssége, így érthető módon az első pillanattól a tudományos és általános szakmai érdeklődés kiemelt figyelmet fordított rá.

A szerző ezt a rendkívül fontos, bizonyos értelemben új, de mindenképpen aktuális témát járja körül a dolgozatában olyan alapossággal, tiszta rendszerezéssel és szakmai igényességgel, amely túlnő egy joghallgató szárnypróbálgatásain. Nem csoda, hogy 2015-ben a szerző díjat nyert e mű alapjait képező dolgozatával az Országos Tudományos Diákköri Konferencián.

Örömmel ajánlom ezt a publikálásra mindenben érett dolgozatot az Olvasó figyelmébe.

Dr. Szegedi András PhD, tanszékvezető egyetemi docens
Széchenyi István Egyetem
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Kereskedelmi, Agrár- és Munkajogi Tanszék

BEVEZETÉS

A magyar civilisztika 2014. március 15-én mérföldkőhöz érkezett, hiszen hatályba lépett a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.), amely egy hosszú időre visszanyúló, megalapozott kodifikációs munka eredménye. A Ptk. azonban nem egyszerűen a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) rendelkezéseit váltotta fel, hanem számos egyéb, korábban külön törvényben szabályozott civiljogi jogterületet is inkorporált, így különösen a gazdasági társaságokra vonatkozó joganyagot. Természetesen a korábbi jogforrásokat valószínűleg még sokáig alkalmazni fogják mind a jogalanyok, mind az eljáró bíróságok, hiszen a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Ptké.) értelmében az új kódexet főszabály szerint a hatálybalépését követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megtett jognyilatkozatokra kell alkalmazni.[1]

A tanulmányom szempontjából a gazdasági társaságok jogának a Ptk.-ba illesztése releváns, hiszen a kodifikátoroknak és a

[1] Ptké. 1. §.

jogalkotónak különösen figyelnie kellett arra, hogy megteremtsék az összhangot a tradicionális polgári jogi szabályok és gazdasági társaságokra vonatkozó, nem teljesen azonos koncepción alapuló, gyakran szervezeti jellegű rendelkezések között. A hagyományos magánjogi és a lendületesebb társasági jogi szabályok között azonban lényeges eltérés, hogy míg előbbi viszonylag statikusabb, lassan változó területe a jogrendszernek, addig utóbbi egy jóval dinamikusabb, változásban lévő jogterület. Elég önmagában azt szemügyre venni, hogy Magyarországon a rendszerváltás időszakától napjainkig, a Ptk. már a negyedik törvény, amely átfogóan szabályozza a társasági jogot. A társasági jogi joganyag gyakori felülvizsgálata és módosítása az életviszonyok változásán túlmenően annak is köszönhető, hogy az Európai Unió intézményei termékeny jogalkotási tevékenységet végeznek a társasági jog és egyes kapcsolódó jogterületek, különösen a számviteli jog terén. Ez elsősorban irányelvek segítségével valósul meg, amelynek révén Magyarországnak eleget kell tennie jogharmonizációs kötelezettségének, vagyis e szabályokat át kell ültetni a belső jogba.

A korábbi társasági törvény, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) szabályaihoz képest a két legszembetűnőbb változás a Ptk.-ban egyrészt a szerződési jogra jellemző diszpozitivitás gondolatának a jogi személyekre, s így a gazdasági társaságokra vetítése, másrészt a vezető tisztségviselők felelősségi szabályainak új alapokra helyezése.

A vezető tisztségviselők felelősségében bekövetkező növumok miatt a gazdasági társaságok menedzsmentje körében számos kérdés fogalmazódott meg, amelyek elsősorban arra irányulnak, hogy milyen irányban, milyen esetekben, milyen feltételek megvalósulása esetében és mekkora vagyon erejéig terheli őket a polgári jogi felelősség, s ezzel összefüggésben az, hogy a felelősség milyen mértékben objektivizálódott, szigorodott.

Jelen tanulmány témája ezen aktuális kérdések megválaszolása érdekében a vezető tisztségviselők polgári anyagi jogi felelőssége. A dolgozatban mindenekelőtt a Ptk. új törvényi megoldásainak vizsgálata foglal kitüntetett szerepet, s az újszerűség és a változások kiemelése érdekében összevetésre kerül a Gt. és a régi Ptk. vezető tisztségviselői kártérítési rendszere a jelenleg hatályos szabályozással. A dolgozat a vezető tisztségviselő intézményének, szervezeten belüli elhelyezkedésének hazai és a főbb külföldi modelljeinek bemutatását követően, a polgári jogi felelősség minden irányát górcső alá veszi. Ennek érdekében a Ptk. szabályain kívül figyelmet kell szentelni a vezető tisztségviselők fizetésképtelenségi jogban és cégjogban szabályozott polgári jogi felelősségi tényállásainak is.

A tanulmány elsődleges célja a vezető tisztségviselők felelősségi szisztémájának bemutatásával annak megvizsgálása, hogy a Ptk. hatályba lépésével beszélhetünk-e a vezető tisztségviselői felelősség szigorodásáról, s ezen keresztül a vonatkozó szakiroda-

lom és jogforrások figyelembevételével átfogó és koherens választ keresni a gyakorlatban és az elméletben egyaránt felmerült problémákra.

1. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ INTÉZMÉNYE

Jelen dolgozat a vezető tisztségviselők polgári jogi felelősségét kívánja bemutatni. A konkrét felelősségi kérdések tényleges tárgyalása előtt, annak megértése végett szükségesnek mutatkozik a vezető tisztségviselő intézményének a társaság szervezetén belüli elhelyezése és rövid ismertetése.

1.1. A gazdasági társaságok szervezeti modelljei

A gazdasági társaságok jogalanyisága – szemben a természetes személyek jogképességével – a jogszabályok által származtatott, s azok nem képesek saját vagyonukkal közvetlenül rendelkezni, vagy akaratukat direkt módon kifejezni, éppen ezért szükséges egy olyan szervezeti struktúra kialakítása, amely lehetővé teszi, hogy ténylegesen aktív szereplői legyenek a polgári jogi jogviszonyoknak.

A gazdasági társaságok alapítása során az alapító tagoknak vagy részvényeseknek olyan munkaszervezetet kell tehát létrehozni, amely minimálisan három alapvető funkció betöltésére

alkalmas. Ezek a feladatok a stratégiai kérdésekben való döntéshozatal, az ügyvezetés és képviselet, valamint az ügyvezetési tevékenység ellenőrzése.[2] Általánosságban elmondható, hogy a kisebb, személyegyesítő társaságoknál a döntéshozatal és az ügyvezetés személyileg nem feltétlenül különül el, az ellenőrzés ellátására pedig gyakran nem jön létre külön szerv, azt közvetve maguk a tagok végzik el. Ezt jól példázza a Ptk. 3:144. §-a, amely a személyegyesítő gazdasági társaság alaptípusa, a közkereseti társaság (kkt.) esetében kógens normaként írja elő, hogy az ügyvezető egyúttal a társaság tagja is legyen. Abban az esetben, ha a tagok nem jelölnek ki a létesítő okiratban, vagy nem választanak vezető tisztségviselőt, akkor minden tag ügyvezetőnek minősül.[3] Ezzel szemben a nagyobb vagyonegyesítő társaságoknál egyre inkább szakadék képződik a mindennapi ügyvezetés szempontjából passzív részvényesek, illetve a megfelelő szakértelemmel rendelkező, tényleges napi menedzsment feladatokat ellátó vezető tisztségviselők között. Ebben a koncepcióban szükséges, hogy akár külön szervezet, akár a vezető tisztségviselőkkel egy testületben részt vevő természetes személyek a tagság érdekeinek védelme céljából megvalósítsák a gazdasági társaság tulajdonosi

[2] KISFALUDI ANDRÁS: *Társasági jog,* 2007, CompLex Kiadó, Budapest, 121. o.
[3] CSEHI ZOLTÁN – SZABÓ MARIANNA (szerk.): *A vezető tisztségviselő felelőssége,* 2015, CompLex, Budapest, 12. o.

ellenőrzését. Ez a normaszöveg szintjén úgy jelenik meg, hogy a Ptk. szintén eltérést nem tűrő szabályként rögzíti, hogy nyilvánosan működő részvénytársaság (nyrt.) esetében kötelező létrehozni felügyelőbizottságot, kivéve, ha az nyrt. egységes irányítási rendszerben működik, mert ilyenkor az ellenőrzési funkciót az igazgatótanács erre kijelölt tagjai látják el.[4]

1.1.1. A drei Eck modell

A fent leírtakkal összhangban elmondható, hogy a gazdasági társaságok szervezetét illetően kétféle elgondolás jött létre. A kontinentális – német társasági jogon alapuló – modellben a döntéshozatali, ügyvezetési és képviseleti, illetőleg ellenőrzési funkciókat három elkülönült szervezeti egység gyakorolja.

A gazdasági társaságot érintő alapvető, stratégiai jellegű kérdésekben a döntéshozatal a legfőbb szerv hatáskörébe tartozik. A legfőbb szerv a gazdasági társasággal tagsági jogviszonyban álló tagok, illetve részvényesek összességét jelenti. A legfőbb szerv jogosítványait a vonatkozó jogszabály rögzíti, illetve azokat a tagok a létesítő okiratban határozzák meg. Egyszemélyes társaság esetében pedig „a legfőbb szerv hatáskörét az alapító vagy az egyedüli tag gyakorolja. A legfőbb szerv hatáskörébe tartozó

[4] Ptk. 3:290. §.

kérdésekben az alapító vagy az egyedüli tag írásban határoz és a döntés az ügyvezetéssel való közléssel válik hatályossá."[5]

Az ügyvezetési tevékenységet a vezető tisztségviselő látja el, akár önállóan, akár más vezető tisztségviselőkkel együtt vagy akár testületben. A vezető tisztségviselő – a társaság érdekei elsődlegességének figyelembevételével – általában minden olyan feladatot elláthat, és minden olyan tevékenységet gyakorolhat, amelyet jogszabály vagy a létesítő okirat nem utal a legfőbb szerv, vagy más szerv hatáskörébe. A vezető tisztségviselő emellett a gazdasági társaság törvényes képviselője is, azaz a külső jogviszonyokban a vezető tisztségviselő tényleges magatartása révén szerez jogokat és kötelezettségeket a gazdasági társaság.[6]

A tulajdonosi ellenőrzést pedig ebben a megoldásban a vezető tisztségviselőktől független személyek, a felügyelőbizottsági tagok látják el. A felügyelőbizottság fontos eleme a munkavállalói participáció, ugyanis a német társasági jogon alapuló kontinentális modellben a tagok, részvényesek érdeke mellett hatványozottan érvényesül a közérdek, valamint a munkavállalók és

[5] Ptk. 3:109. § (4) bekezdés.

[6] A gazdasági társaságot szervezeti képviseletét ugyanakkor más személyek is elláthatják, így különösen egy vagy több cégvezető, a gazdasági társaság képviseletre feljogosított munkavállalója, az önálló jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet vezetője, a létesítő okirat vagy szervezeti és működési szabályzat rendelkezése által képviseleti jogot gyakorló személy, stb.

hitelezők érdeke. Ezt az elméleti konstrukciót a három sarokpont miatt *drei Eck* rendszernek nevezzük.[7]

A fenti modell tehát a német társasági jogi megoldásból ered, amelyre jó példa az egyik legnépszerűbb német társasági formában, a korlátolt felelősségű társaságban (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*) megvalósuló *drei Eck* szisztéma. Ebben az esetben a német GmbHG. szabályai szerint a GmbH tagjainak (*die Gesellschafter*) legfőbb döntéshozó szerve a taggyűlés (*die Gesellschafterversammlung*), a menedzsment feladatokat az ügyvezető (*der Geschäftsführer*) látja el, míg az ügyvezetés tevékenységét a felügyelőbizottság (*der Aufsichtsrat*) ellenőrzi a tagság érdekében.[8] Ez a modell Németországban azonban nem csupán a kis- és közepes vállalkozások számára irányadó, hanem akár nyilvánosan működő részvénytársaságok (*Aktiengesellschaft*) esetében is, amelyet jól mutatnak a Frankfurti Értékpapírtőzsdén (*Frankfurter Wertpapierbörse*) irányadónak tekintett *Deutscher Corporate Governance Kodex* szabályai is.[9]

---

[7] SZALAY GYULA (szerk.): *Az üzleti jog alapjai,* 2006, Győr, 139. o, elérhető: http://jegyzet.sze.hu/index.php?fajl=jegyzett&tsz=at&intz=aji&kr=jgk&PHPSESSID=65b2a3f97987b4f206f926689a76c311 (2014.10.23.)

[8] *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (GmbHG.) 6. §, 48. § és 52. §.

[9] *Deutscher Corporate Governance Kodex,* 3-13. o.

A német típusú *drei Eck* rendszer a mai napig nagy népszerűségnek örvend, amelyet jól példáz, hogy ez a társaságirányítási modell eljutott még a Távol-Keletre is. Egészen az elmúlt évtizedig hatályos japán kereskedelmi kódex (Commercial Code, Law No. 48, 1899) német és részben francia hatásra megvalósította a *drei Eck* modellt, így különösen a *„yugengaisha"* társasági formációban – amely nagyjából a magyar korlátolt felelősségű társaságnak felel meg, – jól elkülönül a *general meeting,* a *director* és az *auditor* triásza.[10] A több mint egy évszázados japán kereskedelmi törvény nagy része azonban az elmúlt évtized közepétől csendesen elhalt.[11] A társasági jogra vonatkozó megújult joganyagot jelenleg a 2005-ös Companies Act tartalmazza, amely már kifejezetten üdvözli a *drei Eck* modell mellett a *board* rendszert is.[12]

1.1.2. A board rendszer

Az angolszász jogcsaládba tartozó jogrendszerek társasági joga merőben eltér a kontinentális megoldástól. Az angol jog alapvetően két fő társaságtípust különböztet meg, a *partnership*-et, és a

[10] PAPP TEKLA: *About the Japanese Company Law,* 2012, Acta Universitatis Szegediensis, Szeged, 12. o.
[11] FUJITA, TOMOTAKA: *„De-codification" of the Commercial Code in Japan,* 2013, The University of Tokyo, Tokyo, 1-3. o.
[12] *Companies Act of Japan* (Act. No. 86 of July 26, 2005) Art. 39. para 1.-2.

company-t.[13] Az angol *partnership* a kontinentális polgári jogi társasághoz közelítő nem jogi személy intézmény, amelyben nagyon erősen dominál a személyegyesítő jelleg, míg a *company* leginkább a klasszikus kontinentális értelemben vett vagyonegyesítő gazdasági társaságoknak feleltethető meg.[14]

Az angol társasági jog a tőkeegyesítő *company*-k hazája, ahol a részvényesek *(shareholder)* érdeke mindenek felett áll.[15] A két legkedveltebb társaságtípus a *public,* illetve *private company limited by shares,* valamint *company limited by guarantees,* amely szintén működhet *public* és *private* formációban egyaránt.[16] Az angol-amerikai megoldásban a *company*-n belül két fő szervtípus működik, az igazgatótanács *(board of directors),* valamint a közgyűlés *(general meeting).*

A tulajdonosi érdekek omnipotenciáját hirdető angol társasági jogban tehát nem beszélhetünk felügyelőbizottságról, a tulajdonosi ellenőrzést a *board* igazgatói *(directors)* közül az ügyve-

[13] BERKE BARNA (et al.): *Európai társasági jog,* 2004, KJK-KERSZÖV, Budapest, 73-73. o.
[14] MOLNÁR GÁBOR LAJOS: *Bevezetés az angol társasági jogba,* 2002, BIP, Budapest, 110. o.
[15] BÁRDOS PÉTER – GABRIEL LANSKY: *Cégalapítás, befektetés az Európai Unióban,* 2005, HVG-ORAC, Budapest, 323. o.
[16] Companies Act 2006, 3-4. §.

zetési feladatot nem végző igazgatók *(non-executive directors)*[17] látják el.[18] Az angolszász jogban tehát egy szerven belül valósul meg az ügyvezetés és a tulajdonosi ellenőrzés.

Ezt a megoldást kínálja elsősorban a Londoni Értéktőzsdén (*London Stock Exchange*) jegyzett részvényekkel rendelkező *public company*-k esetében az angol társaságirányítási kódex (*The UK Corporate Governance Code*) is. A kódex fő alapelvei között nevesíti, hogy minden *company*-nak szüksége van egy hatékony *board*-ra, amely kollektíve felelős a társaság hosszútávú sikeréért.[19] A *company* vezetésén belül pedig el kell választani az elnöki és a vezérigazgatói (*CEO*) tisztséget, vagyis el kell különíteni a *board* vezetéséért való felelősséget, valamint a *company* ügyvezetésért, üzleti tevékenységének vezetéséért való felelősséget.[20]

[17] Az executive director mint „ügyvezető igazgató", és a non-executive director mint „nem ügyvezető igazgató" elhatárolást a kodifikált angol társasági törvény, a 2006-os Companies Act nem ismeri, ugyanakkor a gyakorlatban bevett az elnevezése.
[18] MOLNÁR: *i. m.* 177-178. o.
[19] The UK Corporate Governance Code 5. o.
[20] KECSKÉS ANDRÁS: *Felelős társaságirányítás (corporate governance),* 2011, HVG-ORAC, Budapest, 227. o.

1.1.3. A társasági szervezeti modellek hazai megoldása

Hazánkban a német típusú társaságirányítás honosodott meg, azaz már a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény (a továbbiakban: 1988-as Gt.) is a *drei Eck* mintáját követte.[21] Ez a tendencia egészen a mai napig él, bár 2006-tól már a Gt. is lehetővé tette nyilvánosan működő részvénytársaságok esetében, hogy az ügyvezetést az angol *board* mintájára igazgatótanács lássa el, amelyben az igazgatótanács tagjai ügyvezetési és ellenőrzési funkciót is gyakorolhatnak.[22] Ezt a szabályt a Ptk. is megtartotta,[23] bár a diszpozitivitás főszabálya miatt a tagok és részvényesek szinte korlátlan lehetőséget kaptak arra, hogy a létesítő okiratban társaságuk szervezeti szabályait saját belátásuk szerint határozzák meg.[24]

A magyar modell a *drei Eck* rendszer dominanciája ellenére tehát nyrt. esetében ismeri és szabályozza a *board* rendszert, amelyet jól példáznak a Budapesti Értéktőzsde Zrt. Felelős Társaságirányítási Bizottsága által készített Felelős Társaságirányítási

[21] SÁRKÖZY TAMÁS: A gazdasági társaságok vezetési rendszeréről, in *Gazdaság és Jog*, 2010/7-8. szám, 3-10. o.
[22] Gt. 21. § (4) bekezdés.
[23] Ptk. 3:285. §.
[24] Ptk. 3:4. § (2)-(3) bekezdés.

Ajánlások, amely mind az egységes, mind a nem egységes társaságirányítási rendszerre nézve tartalmaz *soft law* jellegű ajánlásokat.[25]

A két modell bemutatását azért tartottam indokoltnak, mert a gyakorlatban markánsan kihathat a vezető tisztségviselő károkozó magatartásának felderítésére, s ezáltal felelősségének megállapíthatóságára, hogy a menedzsment mellett működik-e tulajdonosi ellenőrzést végző felügyelőbizottság, vagy sem, illetve, azt az igazgatótanácson belül az ügyvezetést nem végző igazgatótanácsi tagok maguk látják-e el.

1.2. A vezető tisztségviselő fogalmának meghatározása

A vezető tisztségviselőt érintő polgári jogi felelősség tárgyalása előtt indokolt determinálni a kárkötelem alanyát, azaz magát a vezető tisztségviselő fogalmát. A vezető tisztségviselő jogállását ugyanakkor csak a felelősségi kérdések tisztázásához szükséges mértékben tartalmazza a tanulmány.

1.2.1. Az ügyvezetés definiálása

A fentiekben felvázolt két társasági alaptípusban kirajzolódik, hogy funkcionális értelemben a vezető tisztségviselők azok a személyek, akik – ellenőrzési teendőik mellett, vagy anélkül – a

[25] Felelős Társaságirányítási Ajánlások 10-17. o.

gazdasági társaságon belül ügyvezetési és képviseleti tevékenységet látnak el.[26] Az ügyvezetés technikailag a napi üzletviteli tevékenység ellátásával kapcsolatos feladatok összességét jelenti.[27]

Az ügyvezetés fogalmát a jogi személyek általános szabályai körében normatív szinten a Ptk. határozza meg, amely szerint „a jogi személy irányításával kapcsolatos olyan döntések meghozatalára, amelyek nem tartoznak a tagok vagy az alapítók hatáskörébe, egy vagy több vezető tisztségviselő vagy a vezető tisztségviselőkből álló testület jogosult".[28] A Ptk. ismertetett rendelkezése értelmében, valamint a diszpozitivitás főszabályával összhangban a társaság tagjai jogosultak meghatározni a létesítő okiratban, hogy a jogi személy irányítását milyen formában kívánják ellátni.[29] A kártelepítést nagyban befolyásolhatja, hogy a gazdasági társaságnál egy vagy több vezető tisztségviselő működik, avagy az ügyvezetési tevékenységet testület gyakorolja.

A fenti társasági jogi szabály továbbá azt is jelenti, hogy a vezető tisztségviselők rendkívül széles hatáskört gyakorolnak,

[26] TÖRÖK TAMÁS: *Felelősség a társasági jogban,* 2007, HVG-ORAC, Budapest, 305. o.
[27] SZALAY: *i. m.* 78. o.
[28] Ptk. 3:21. § (1) bekezdés.
[29] SÁRKÖZY TAMÁS (szerk.): *Polgári jog. A jogi személy. Az új Ptk. magyarázata II/VI,* 2013, HVG-ORAC, Budapest, 56. o.

hiszen minden olyan kérdésben dönthetnek, amelyet a Ptk. vagy a tagok a létesítő okiratban nem utalnak a legfőbb szerv – vagy adott esetben más szerv – hatáskörébe.

1.2.2. A gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége

A Ptk. egy több éves anomáliát igyekszik tisztázni, amikor normatív szinten rögzíti, hogy „a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi személy érdekének megfelelően köteles ellátni”.[30] Ennek a jelentősége kiemelkedő felelősségtani szempontból, hiszen korábban a Gt. fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet esetére a hitelező érdekek elsődlegességét követelte meg,[31] ezzel szemben az új szabályok értelmében a vezető tisztségviselő megbízatásának kezdetétől annak végéig a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességével köteles eljárni.

A gazdasági társaság közös szabályai körében a Ptk. pontosítja a fenti tételt, amely szerint a vezető tisztségviselő önállóan látja el a társaság ügyvezetését, természetesen a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján. Ez azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselő a tagok, illetve részvényesek által nem utasít-

[30] Ptk. 3:21. § (2) bekezdés.
[31] Ld. Gt. 30. § (3) bekezdés.

ható, hatáskörét pedig nem vonhatja el a legfőbb szerv. A vezető tisztségviselő csak a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a legfőbb szervi határozatoknak van alávetve.[32]

A Ptk. magyarázata szerint a normaszöveg nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a vezető tisztségviselőnek figyelembe kéne vennie fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet esetén a hitelezői érdekeket.[33] Expressis verbis a Ptk. valóban nem írja elő azt, hogy fizetésképtelenség észlelése esetén a vezető tisztségviselő köteles a hitelezői érdekeket figyelembe venni, ugyanakkor a jogi személy jogutód nélküli megszűnése esetén a vezető tisztségviselő polgári jogi felelőssége – az egyéb feltételek mellett – csak akkor állapítható meg, ha „a vezető tisztségviselő a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe".[34] A vonatkozó rendelkezés mellett a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) hatályos rendelkezései szintén szabályozzák a hitelezői érdekek megsértése miatt a vezető tisztségviselői felelősség megállapítására irányuló keresetindítást, illetőleg a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) is lehetőséget teremt a kényszertörlési eljárás szabályai kö-

[32] Ptk. 3:112. § (2) bekezdés.
[33] SÁRKÖZY (2013): *i. m.* 56. o.
[34] Ptk. 3:118. §.

zött a hitelezői érdekeket figyelmen kívül hagyó vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására.[35] E két tényállás a vezető tisztségviselő felelőssége harmadik személyekkel szemben című fejezetben kerül ismertetésre.

A gazdasági társaság érdekei elsődlegességének elemzése során érdemes megvizsgálni az angolszász megoldást. A *board* rendszeren alapuló angol-amerikai jog a *company*-k vezető tisztségviselőit *(directors)* a társaság megbízottjainak *(fiduciary)* tekinti. A *fiduciary* olyan tisztségviselő, aki egy más jogalany érdekeinek elsődlegességével köteles eljárni.[36] A *fiduciary* eljárását alapvetően három kötelezettség határozza meg: a jóhiszeműség kötelezettsége *(duty of good faith)*, a gondos eljárás kötelezettsége *(duty of care)*, valamint a *company* érdekeinek szem előtt tartása *(duty of loyalty)*.[37] Összevetve a leírtakat a kontinentális társasági jog főbb jegyeit magán hordozó magyar társasági joggal elmondható, hogy a vezető tisztségviselőnek a gazdasági társaság érdekeit szolgálva, megfelelő gondossággal és szakértelemmel kell eljárnia, figyelemmel kell lennie a jóhiszeműség követelményére, valamint adott helyzetben más érdekeket (pl. hitelezői érdekeket)

[35] Cstv. 33/A. §.
[36] CSEH TAMÁS: A vezető tisztségviselő döntési felelőssége és az üzleti kockázata, in *Gazdaság és jog,* 2012/ 9. szám, 4. o.
[37] HAMILTON, ROBERT W. – FREER, RICHARD D.: *The Law of Corporations. In a nutshell,* 2011, West, Publishing Co., St. Paul, 150-152. o.

is szolgálnia kell. Fontos különbség azonban, hogy az angol és az amerikai jogban a társaság részvényeseinek érdeke nagyobb súllyal esik a latba, mint a gazdasági társaság, mint elkülönült jogalany érdeke.

Összességében megállapítható, hogy a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenysége során a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességével köteles eljárni azzal, hogy a társaság fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetének beállta után hatványozottan figyelembe kell vennie a hitelezők érdekeit is, különben tartania kell attól, hogy a kielégítetlen hitelezői követeléseket adott esetben a magánvagyonából fogják kielégíteni.

1.3. A vezető tisztségviselő felelősségére vonatkozó szabályok a Ptk.-ban

Az 1050/1998 (IV. 24.) Kormányhatározat elrendelte egy új magánjogi kódex tervezetének megalkotását, azonban sokáig vita tárgyát képezte, hogy a gazdasági társaságok jogát be kell-e ültetni az új Ptk. tervezetébe, és ha igen, akkor milyen módszert alkalmazzanak.[38] Kisfaludi András hangsúlyozta, hogy a társasági jogi és a klasszikus polgári jogi szabályozás tárgya és módszere azonos, így előnyös lenne, ha a gazdasági társaságok jogát a Ptk.-

[38] Ld. erről bővebben: SÁRKÖZY TAMÁS: Szervezetek jogállása az új Ptk.-ban, in *Gazdaság és Jog,* 2011/3. szám, 3-8. o.

ban helyeznék el.[39] A Kodifikációs Főbizottság is úgy vélte, hogy a gazdasági társaságok alapvetően a magánautonómia viszonyaira épülve működnek, s mind jogalanyiságuk, mind belső viszonyaik tekintetében egymás mellé rendelt, egyenjogú jogalanyok vagyoni jellegű viszonyairól beszélünk, amelyek magánjogi módszerekkel szabályozhatók. A gazdasági társaságok Ptk.-ba illesztése több szempontból is előnyös. Egyrészt a jogi személyek általános szabályaival közvetlenebb kapcsolatba kerülhetnek, s ezzel kiküszöbölhetővé válnak az ellentmondások. Másrészt közelebb kerülnek a társasági jogi szabályok a polgári jog más részterületeihez, amelyek számos ponton érintkeznek a társasági joggal. Mindezen túlmenően számos európai polgári jogi megoldás (a svájci, az olasz és a holland) hasznosítja az integrált szabályozás előnyeit.[40]

A hatályos szabályok – szemben a Gt.-vel – egy háromszintes szabályozási struktúrát követnek az általánostól a különös felé haladva. A Ptk. harmadik könyve a Jogi személy címet viseli, amely elsőként a jogi személy általános szabályait tartalmazza, ezt valamennyi jogszabály által – polgári anyagi jogi – jogképességgel felruházott nem természetes személy jogalanyra alkalmazni kell, így természetesen a gazdasági társaságokra is. A Ptk. eb-

[39] KISFALUDI ANDRÁS: A társasági jog helye a jogrendszerben, in *Polgári Jogi Kodifikáció,* 2000/3. szám, 3-12. o

[40] VÉKÁS LAJOS (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági javaslata magyarázatokkal*, 2012, CompLex Kiadó, Budapest, 82. o.

ben a részben rögzíti a vezető tisztségviselőkre vonatkozó általános szabályokat, így különösen a vezető tisztségviselők polgári jogi felelősségét a jogi személlyel (gazdasági társasággal) szemben.

A Ptk. külön részben foglalkozik a gazdasági társaságok jogával, amelyet két szinten szabályoz. Először a gazdasági társaságok közös szabályait tartalmazza, amely valamennyi gazdasági társaságra vonatkozó általános szabályokat jelent, végül az egyes társaságtípusokra vonatkozó különös részi rendelkezéseket fekteti le. A gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek felelősségére vonatkozó szabályokat a gazdasági társaságok általános részében is találhatunk.

Fontos megjegyezni, hogy a kodifikátorok a felelősségi kérdések egységességét kívánták megteremteni a kódex szintjén, ezért nem hagyható figyelmen kívül a Ptk. hatodik könyve, amelyben a szerződésekre vonatkozó általános szabályok között találjuk a szerződésszegésért való felelősség feltételrendszerét, valamint önálló részben rendezi a Ptk. a deliktuális felelősségre vonatkozó előírásokat. Utóbbi azért is különösen releváns, mivel e körben szabályozza a Ptk. a más személy által okozott kárért való felelősség körében a jogi személy és a vezető tisztségviselő egyetemleges deliktuális felelősségét.

A fentiek fényében kijelenthető, hogy a vezető tisztségviselő felelősségére vonatkozó hatályos szabályok meglehetősen szerteágazók, számos utaló normával találkozunk, amely így kihathat a jogalkalmazásra is. Ezt tetézi továbbá az is, hogy sajátos felelősségi tényállást találunk a Cstv. és a Ctv. rendelkezései körében is. Az eljáró bíróságoknak ezért különösen figyelnie kell arra, hogy a megfelelő jogszabályi rendelkezést válasszák ki az ítélkezés során.

1.4. Az alkalmazandó jog kérdésköre

Az alkalmazandó jog problematikája a vezető tisztségviselői felelősség szempontjából két kontextusban is releváns. Egyrészt – az időbeli hatály szempontjából – a társaság tagjainak és vezető tisztségviselőinek, valamint értelemszerűen a jogalkalmazónak tisztában kell lennie azzal, hogy az adott jogviszonyra már a Ptk. vagy még a Gt. és a régi Ptk. rendelkezései az irányadók. Másrészt felmerül a tárgyi hatály vizsgálata abban az esetben, amikor közelebbről szemléljük a vezető tisztségviselői jogviszonyt, valamint az annak tartalmát képező jogokat és kötelezettségeket.

1.4.1. Az időbeli hatály vizsgálata

A bevezetésben utaltam arra, hogy a Ptké. 1. §-a értelmében a Ptk. rendelkezéseit főszabály szerint a hatálybalépését (2014. március 15.) követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megtett jognyilatkozatokra kell alkalmazni.

A Ptké. ugyanakkor a Kötelmi jogi könyvéhez is fűz bizonyos átmeneti rendelkezéseket, amelyek értelmében „ha a Ptké. eltérően nem rendelkezik, a Ptk. hatálybalépésekor fennálló kötelmekkel kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra – ideértve az e tények, illetve jognyilatkozatok által keletkeztetett újabb kötelmeket is – a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni."[41] Ennek a szabálynak a legfontosabb következménye, hogy a Ptk. hatálybalépése előtt keletkezett vezető tisztségviselői jogviszonyra – az azt létesítő jognyilatkozat fennálltáig – a régi Ptk. szabályait kell alkalmazni. Ez abban az esetben is igaz, ha a vezető tisztségviselőt újraválasztják, meghosszabbítják a mandátumát vagy módosítják a szerződését, mivel a nováció nem eredményez újabb szerződést. Ennek okán még nagyon hosszú ideig alkalmazandók lesznek a régi Ptk. rendelkezései.[42]

[41] Ptké. 50. § (1) bekezdés.
[42] GÁL JUDIT: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései gazdasági társaságoknál II, in *Céghírnök,* 2014/7. szám, 4. o.

Azokban az esetekben, amikor a vezető tisztségviselő felelősségét a deliktuális felelősség általános szabályai szerint kell megítélni, akkor alkalmazhatók a Ptk. rendelkezései, ha a károkozó magatartás 2014. március 15. után történt. Amennyiben a károkozó magatartás egy tartós állapotban nyilvánul meg, akkor nem a kár bekövetkezésének és a károkozó magatartás befejezésének időpontja releváns, hanem a károkozó magatartás tanúsításának kezdete.[43]

A fenti szabályozás azt eredményezheti, hogy egy vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelősségére még a régi Ptk. és a Gt., de harmadik személyekkel szembeni deliktuális felelősségére már az új kódex rendelkezéseit kell alkalmazni.[44]

Fontos kiemelni, hogy a gazdasági életben számos olyan társaság működik, amely létesítő okiratát hosszú ideje nem módosította, így a Gt. alkalmazását hosszú időre kitolhatná. Ezt kívánja kiküszöbölni a Ptké. azon rendelkezése, amely kifejezetten a gazdasági társaságok számára írja elő, hogy létesítő okiratukat meghatározott időpontig kötelesek összhangba hozni a Ptk. rendelkezéseivel.

Amennyiben egy gazdasági társaságot a cégjegyzékbe már 2014. március 15. előtt bejegyeztek, vagy a cégbejegyzési kérelmet eddig az időpontig benyújtották a cégbíróságnak, a Ptk. ha-

[43] Ptké. 54. §.
[44] GÁL (2014a): *i. m.* 4. o.

tálybalépése után a létesítő okirat első módosításának alkalmával kötelesek a tagok a Ptk. rendelkezéseivel összhangban álló továbbműködésről dönteni, és a legfőbb szerv határozatát a cégbíróságnak benyújtani.[45] Ez tehát egy szubjektív határidő, hiszen minden egyes társaság maga jogosult dönteni arról, hogy kívánja-e módosítani létesítő okiratát, és amennyiben igen, akkor mely időpontban. Az is elképzelhető, hogy a tagok nem kívánnak a létesítő okirat módosításáról határozni,[46] ez önmagában parttalanná tenné a Ptké. fenti rendelkezését.

A Ptké. azonban következetesen egy objektív határidőt is megállapít: a kisebb személyegyesítő társaságok (közkereseti társaság és betéti társaság) esetén 2015. március 15-ig kellett összhangba hozni a társasági szerződés rendelkezéseit a Ptk.-val. Korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság, valamint egyesülés esetén két éves határidőt biztosít a Ptké., azaz 2016. március 15-ével kell eleget tenniük a tagoknak, részvényeseknek fenti

[45] Ptké. 12. § (1) bekezdés.

[46] A létesítő okirat módosításának értelmezése szintén kérdést vethet fel. Általánosan elfogadott elv, hogy a létesítő okirat módosítására a társaság alapítására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Ebben a szűk értelmezésben amennyiben például változás következik be a vezető tisztségviselő személyében, az nem minősül ilyen értelemben vett módosításnak, mivel a létesítő okiratban csak az első vezető tisztségviselőt kell feltüntetni. Emiatt számos olyan változtatás eszközölhető, amely nem minősül a létesítő okirat módosításának, így nem vonja maga után azt a kötelezettséget, hogy kötelesek a tagok dönteni a Ptk. rendelkezéseivel összhangban történő továbbműködésről, és kötelesek az erről szóló legfőbb szervi határozatot a cégbíróság részére benyújtani.

kötelezettségüknek. Ezt követően a létesítő okirat nem tartalmazhat ellentétes rendelkezést a Ptk.-val. E kötelezettség késedelmes teljesítése esetén a cégbíróság pénzbírságot szab ki.[47]

Hangsúlyos, hogy a fenti kérdés, azaz, hogy a gazdasági társaság létesítő okiratát harmonizálta-e már a Ptk.-val, vagy sem, alapvetően nem függ össze közvetlenül a vezető tisztségviselő kárfelelősség esetén alkalmazandó jogi normával. Lehetséges, hogy a gazdasági társaság már eleget tett fenti kötelezettségének, de a vezető tisztségviselő felelősségére még a régi Ptk. rendelkezései irányadók, illetve ez fordítva is elképzelhető.[48]

A vezető tisztségviselői kárfelelősség szempontjából tehát a Ptké 1. §-a releváns, valamint figyelembe kell venni a Ptké.-nak a civiljogi kódex hatodik könyvéhez fűzött átmeneti rendelkezéseit. Ezek határozzák meg tehát, hogy a Ptk. vagy a Gt. és a régi Ptk. felelősségi szabályait kell alkalmazni. Ugyanakkor valamennyi magyarországi székhelyű gazdasági társaság létesítő okiratát legkésőbb 2016. március 16-ig harmonizálni kell az új törvénykönyv rendelkezéseivel, ami azonban nem összekeverendő a vezető tisztségviselői felelősség esetén alkalmazandó jogszabállyal.

[47] Ptké. 12. § (1)-(2) bekezdések és 15. §.
[48] GÁL (2014a): *i. m.* 4. o.

1.4.2. A tárgyi hatály vizsgálata

A vezető tisztségviselő jogviszonya a gazdasági társasággal nem egyoldalú aktus révén jön létre, hanem szükséges a választás, kinevezés, illetőleg kijelölés elfogadása.[49] A Ptk. ezen megoldása a vezető tisztségviselői jogviszony szerződéses jellegét alapozza meg, ugyanakkor sok tekintetben sajátos szabályok vonatkoznak rá.[50] A vezető tisztségviselői *sui generis* társasági jogi jogviszony azonban nem képes a lefedni valamennyi jogosultságot és kötelezettséget, ezért a hagyományoknak megfelelően a gazdasági társaság vezető tisztségviselője munkaviszonyban, vagy megbízási szerződésen alapuló kötelmi jogviszonyban látja el ügyvezetési tevékenységét.[51] A vezető tisztségviselői tevékenység ellátására létrejött jogviszony minden esetben gondossági kötelem, tehát a vezető tisztségviselő nem valamilyen eredmény létrehozására köteles, hanem arra, hogy a társaság érdekeinek elsődlegessége alapján, az adott helyzetben általában elvárható gondossággal járjon el.[52]

---

[49] Ptk. 3:21. § (3) bekezdés.
[50] VÉKÁS LAJOS (szerk.): *Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*, 2008, CompLex Kiadó, Budapest, 126. o.
[51] KISFALUDI (2007): *i. m.* 145. o.
[52] FUGLINSZKY ÁDÁM: *Kártérítési jog,* 2015, HVG-ORAC, Budapest, 136. o.

Ilyenkor felmerülhet a kérdés a vezető tisztségviselői felelősség szempontjából, hogy amennyiben a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenységet megbízási jogviszonyban látja el, akkor a Ptk. harmadik könyvének rendelkezéseit, avagy a kötelmi jogi és szerződési jogi szabályokat kell-e alkalmazni. A másik megközelítésben pedig az merülhet fel, hogy a munkaviszonyban álló vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségére a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) szabályait[53] kell alkalmazni, vagy ehelyett a Ptk. harmadik könyvében szereplő különös szabályok alkalmazandók.

Ebben az esetben – függetlenül attól, hogy a vezető tisztségviselő megbízási szerződés vagy munkaszerződés alapján látja el feladatait – a *lex specialis derogat legi generali* elv mentén felelősségi kérdésekben a Ptk. harmadik könyvének szabályait kell alkalmazni.[54] A Ptk. tehát nem tesz különbséget vezető tisztségviselők között attól függően, hogy megbízási jogviszonyban vagy munkaviszonyban állnak-e a gazdasági társasággal, a felelősségi rendszer tehát ilyen szempontból egységes.[55] Ezek a szabályok irányadók akkor is, amikor a vezető tisztségviselő e minő-

[53] Mt. 179.-191. §, 208-211. §.
[54] SÁRKÖZY TAMÁS: Az új Ptk. jogi személy könyvének néhány problémája, in *Ügyvédek Lapja,* 2013/5. szám, 2-7. o.
[55] FAZEKAS JUDIT – HARSÁNYI GYÖNGYI – MISKOLCZI BODNÁR PÉTER – UJVÁRINÉ ANTAL EDIT: *Magyar társasági jog,* 2005, Unió Kiadó, Miskolc, 81. o.

ségével összefüggésben okoz harmadik személynek kárt, ebben az esetben a nem az alkalmazott, valamint a megbízott károkozásáért való felelősség, hanem a vezető tisztségviselő károkozásáért való felelősség szabályait kell alkalmazni.[56]

2. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ FELELŐSSÉGÉNEK IRÁNYAI

2.1. A vezető tisztségviselő felelősségének elméleti alapjai

A társasági jog régi dilemmája, hogy a tagok, illetve részvényesek az általuk rendelkezésre bocsátott társasági vagyonnal történő rendelkezést olyan személyekre kénytelenek bízni, akik nem érdekeltek e vagyon hosszú távú megőrzésében, gyarapításában, hanem ettől eltérően az a céljuk, hogy maguk számára minél nagyobb profitot szerezzenek. Természetesen a modern piacgazdaság feltételei nem engedhetik meg, hogy tulajdonosi és irányítási funkciók újból egyesüljenek, így a kollízió e módszerrel nem oldható fel.

[56] GÁL JUDIT: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései gazdasági társaságoknál I, in *Céghírnök.* 2014/6. szám, 3-6. o.

Az eltérő tulajdonosi és menedzsment érdekek összhangját jogi eszközökkel is garantálni kell, amelynek egyik hangsúlyos eleme a vezető tisztségviselő felelősségének intézménye.[57] Kisfaludi András szerint „a felelősség az a jogintézmény, aminek segítségével a vezető tisztségviselő döntéseinek hatását internalizálni lehet".[58]

A polgári jogi felelősség teremti meg tehát annak jogi kereteit, hogy a vezető tisztségviselő a társaság vagyonával történő rendelkezés során ténylegesen a gazdasági társaság érdekeit szolgálja.

2.2. A vezető tisztségviselői felelősség irányai

A vezető tisztségviselői felelősség két fő irányban vizsgálható. Egyrészt a vizsgálat tárgyát képezi a vezető tisztségviselőnek a gazdasági társasággal szembeni belső kártérítési felelőssége, amely rendkívül fontos változásokon ment keresztül a Ptk. hatálybalépésével. A változások legfőbb oka, hogy a Ptk. tudatosan elhatárolja szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség (kontraktuális felelősség) és a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség (deliktuális felelősség) rendszerét. A Ptk. a kontraktuális felelősség keretében egy jóval objektívabb, a veszé-

[57] KISFALUDI ANDRÁS – SZABÓ MARIANNA (szerk.): *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve,* 2008, CompLex Kiadó, Budapest, 371. o.
[58] KISFALUDI (2007): *i. m.* 154. o.

lyes üzemi felelősséghez hasonló felelősségi formát hozott létre, míg a deliktuális felelősség általános szabálya továbbra is felróhatóságon alapuló, objektivizált szubjektív felelősségi formaként szerepel a törvénykönyvben.

Másrészt górcső alá kell venni a vezető tisztségviselő által a harmadik személyeknek okozott károkért való felelősség kérdéskörét. E körben a vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság egyetemleges deliktuális felelősségének megteremtése került kiváltképp az érdeklődés középpontjába, így az új megoldás vizsgálata természetesen a tanulmányban is kiemelt szerepet élvez. Az új felelősségi tényállás mellett nem hagyhatók figyelmen kívül a Ptk.-ban, illetőleg a Cstv.-ben a felszámolási eljárás körében és a Ctv.-ben a kényszertörlési eljárás rendelkezései között szabályozott ún. *wrongful trading* tényállások sem.

A továbbiakban e két fő irányvonal alapulvételével kerül bemutatásra a vezető tisztségviselői felelősség rendszere, amelynek során az új Ptk. nóvumai kapják a leghangsúlyosabb szerepet.

3. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ FELELŐSSÉGE A GAZDASÁGI TÁRSASÁGGAL SZEMBEN

A felelősség különböző irányai közül elsőként a vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság relációjában fennálló kárfelelősség képezi a vizsgálat tárgyát. A Ptk. a vezető tisztségviselő jogi sze-

méllyel szembeni felelősségének utaló normáját már a jogi személyek általános szabályai között lefekteti. Ezen kívül speciális rendelkezéseket találunk a gazdasági társaságok közös szabályai részben.

3.1. A vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségének szabályozása a Gt.-ben

A korábbi társasági törvényhez képest ebben a vonatkozásban találjuk a legmarkánsabb változásokat, így a hatályos rendelkezések mellett a Gt. szabályozásának bemutatása is szükségesnek mutatkozik.

3.1.1. A vezető tisztségviselőktől elvárható magatartás a Gt.-ben

Ahogy az az 1.2.2. fejezetben bemutatásra került, a Gt. nem teljesen azonos elvárhatóságot fogalmazott meg a vezető tisztségviselőkkel kapcsolatban, mint a Ptk. A Gt. rendelkezései szerint „a vezető tisztségviselők a gazdasági társaság ügyvezetését az ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható gondossággal – és ha a Gt. kivételt nem tesz –, a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni.”[59]

[59] Gt. 30. § (2) bekezdés.

Ez a kérdés különösen akkor bírt jelentőséggel, ha a vezető tisztségviselő a gazdasági társaságnak egyúttal tagja, részvényese is volt, mivel ebben az esetben a vezető tisztségviselő tulajdonosi érdekeit nem helyezhette a társaság érdekei elé.[60]

Az, hogy mi minősül a vezető tisztségviselői pozíciót betöltő személyektől általában elvárható gondosságnak, mindig az adott történeti tényálláshoz igazodik, és a bíróság dönti el a polgári perben. A bíróság például egy eseti döntésében megállapította az elvárható gondosság hiányát, amikor a vezető tisztségviselő a társaság képviseletében olyan személynek nyújtott kölcsönt, aki a személyi adatai ismeretének hiányában nem azonosítható, sem ő, sem a vagyona nem lelhető fel és ezért vele szemben a követelés behajthatatlan.[61]

Fontos hangsúlyozni, hogy a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (a továbbiakban: 1997-es Gt.) ettől eltérően nem az általában elvárhatóságot rögzítette, hanem az ilyen tisztséget betöltő személyektől elvárható fokozott gondosságot.[62] Ez szemmel láthatóan egy szubjektívabb felelősségi rendszert jelentett, ami idegen test volt a magánjog világában. Ezt a

[60] GÁL (2014b): *i. m.* 4. o.
[61] BH 2011. 288.
[62] 1997-es Gt. 29. § (1) bekezdés.

problematikát az általában elvárhatósággal küszöbölte ki a 2006-tól a Gt., amely már egy objektivizált szubjektív felelősségi formát jelentett, közelítve a polgári jogi általános elvárhatósági zsinórmértékhez.

A gazdasági társaság érdekei elsődlegességének követelménye alóli kivételt jelentett különösen, ha a gazdasági társaság fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben volt. Fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet esetében a vezető tisztségviselő nem a gazdasági társaság, hanem a hitelezői érdekek elsődlegességével volt köteles eljárni, ennek hiányában ugyanis megállapítható volt személyes felelőssége.[63]

3.1.2. A vezető tisztségviselők általános polgári jogi felelőssége a Gt.-ben

A Gt. elvi éllel rögzítette, hogy „a vezető tisztségviselők a polgári jog általános szabályai szerint felelnek a gazdasági társasággal szemben a jogszabályok, a társasági szerződés, illetve a gazdasági társaság legfőbb szerve által hozott határozatok, illetve ügyvezetési kötelezettségeik felróható megszegésével a társaságnak okozott károkért.”[64] Ahogy korábban említésre került már a Gt. hatálya alatt is a vezető tisztségviselőt akkor is a polgári jog szabályai szerint terhelte a felelősség, ha egyébként munkaviszonyban látta

[63] BDT 2012. 2619.
[64] Gt. 30. § (2) bekezdés.

el ügyvezetési és képviseleti tevékenységét.[65] A bírósági gyakorlat nem csak a tényleges vezető tisztségviselő felelősségre vonását teszi lehetővé, hanem a volt vezető tisztségviselő is felelősségre vonható e szabály értelmében.[66]

A polgári jog általános szabályaira történő utalás mindenképp a kontraktuális felelősség rendelkezéseit jelenti, hiszen a vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság között szerződéses viszony áll fenn.[67] A régi Ptk. vonatkozásában azonban nem beszélhetünk a kontraktuális és a deliktuális felelősség éles elhatárolásáról, hiszen a régi Ptk. a szerződésszegésből eredő károkozás esetén a szerződésen kívüli károkozás szabályaira utalt vissza, azzal az eltéréssel, hogy a kártérítés mérséklésének – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – nem volt helye.[68] A régi Ptk. tehát a kártérítési felelősség egységének elvét hirdette.[69]

A fenti szabályokkal összhangban elmondható, hogy a Gt. és a régi Ptk. hatálya alatt amennyiben a vezető tisztségviselő a

[65] KISFALUDI (2007): *i. m.* 154. o.
[66] BDT 2013. 2897.
[67] ROMÁN RÓBERT: A vezető tisztségviselői felelősségről, in *Publicationes Universitatis Miskolcinensis. Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXI,* 2013, 466. o.
[68] Régi Ptk. 318. § (1) bekezdés.
[69] UJVÁRINÉ ANTAL EDIT: *Felelősségtan,* 2014, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 36. o.

gazdasági társaságnak jogellenesen kárt okozott, köteles volt azt megtéríteni. Mentesült a felelősség alól, ha bizonyította, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.[70]

A vezető tisztségviselői felelősség megállapításának tehát az alábbi feltételei voltak: a kár, a jogellenes magatartás, az okozati összefüggés és a felróhatóság.

3.1.3. A kár meghatározása

A vezető tisztségviselői kártérítési felelősségnek – mind a Gt., mind a Ptk. hatálya alatt – immanens feltétele a kár fennállása. Megfordítva elmondható, hogy amennyiben a gazdasági társaság oldalán nem keletkezik kár a vezető tisztségviselő felelőssége nem állapítható meg.[71]

A kár tehát a gazdasági társaság vagyonában keletkezett, azaz a kárkötelem károsultja maga a társaság, a károkozó pedig a vezető tisztségviselő. A bizonyítási kötelezettség kapcsán a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) rendelkezéseivel összhangban a Ptk. úgy rendelkezik, hogy a kárt és annak mértékét a károsultnak – polgári perben a felperesnek – kell bizonyítani.

[70] Gt. 30. § (2) bekezdés, Ptk. 318. § (1) bekezdés és 339. § (1) bekezdés.
[71] KISFALUDI (2007): *i. m.* 155. o.

A régi Ptk. a teljes kártérítés elvét vallotta, azaz a vezető tisztségviselőnek a gazdasági társaság teljes kárát kellett megtérítenie.[72] A vagyoni kár fogalma a hatályos szabályok szerint magában foglalja a gazdasági társaság vagyonában, saját tőkéjében beállott értékcsökkenést (*damnum emergens*), az elmaradt vagyoni előnyt (*lucrum cessans)*, valamint a gazdasági társaságot ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.[73]

A vezető tisztségviselő magatartása elvileg a Gt. hatálya alatt nem vagyoni hátrányt is okozhatott a társaságnak, azonban ezek gyakorlati jelentősége elenyésző, a vezető tisztségviselő vonatkozásában szinte kizárólag a vagyoni kár okozásáról és megtérítéséről beszélünk.[74] A Ptk. a nem vagyoni kár és a nem vagyoni kártérítés intézményét már nem ismeri, mivel azok helyébe a személyiségi jogok megsértésének szubjektív jogkövetkezményeként a sérelemdíj lépett.[75] Amennyiben például a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenysége során megsérti a gazdasági társaság jó hírnevét, akkor a gazdasági társaság a Ptk. alapján már nem jogosult nem vagyoni kártérítés iránti pert indítani, hanem személyiségi jogai megsértése miatt indíthat pert és kerese-

[72] Régi Ptk. 355. § (4) bekezdés.
[73] Ptk. 6:522. § (2) bekezdés.
[74] KISFALUDI – SZABÓ: *i. m.* 372. o.
[75] WELLMANN GYÖRGY (szerk.): *Polgári jog. Kötelmi jog. Első és második rész. Az új Ptk. magyarázata V/VI,* 2013, HVG-ORAC, Budapest, 231. o.

tében kérheti a bíróságot, hogy a vezető tisztségviselőt sérelemdíj megfizetésére kötelezze.

Összefoglalva elmondható tehát, hogy a kár mind a Gt. mind a Ptk. hatálya alatt immanens tényállási eleme a vezető tisztségviselői felelősség megállapításának azzal, hogy a Ptk. hatálya alatt nem vagyoni kárról már nem beszélhetünk, de a gazdasági társaság és a vezető tisztségviselő relációjában ez kevésbé releváns. Ebben a vonatkozásban a fő érdemi változás a teljes kártérítés elve alóli kivétel megteremtése, amely az okozati összefüggés hatályos szabályai körében kerül bemutatásra.

3.1.4. Az okozati összefüggés a régi Ptk.-ban

Az okozati összefüggés – hasonlóan a vagyoni kár meglétéhez – olyan feltétele a vezető tisztségviselői felelősség megállapításának, amely mind a Gt., mind a Ptk. felelősségi rendszerében azonos. A kauzalitás követelménye azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselő magatartása és a kár bekövetkezése között okozati összefüggésnek kell fennállnia. Az okozati összefüggés esetében szintén a károsult gazdasági társaság oldalán képződik bizonyítási kötelezettség.

Rendkívül hangsúlyos, hogy a Ptk. lezárja az okozati láncolatot az előreláthatósági klauzula beültetésével.[76] Ennek szabályait lásd a 3.2.4. fejezetben.

3.1.5. A jogellenes magatartás feltétele a régi Ptk.-ban

A jogellenes magatartás kizárólag a Gt. és a régi Ptk. hatálya alatt bekövetezett károkért való felelősség szempontjából fontos feltétel. A felelősségre vonás szempontjából tehát hangsúlyos, hogy a gazdasági társasággal szemben tanúsított vezető tisztségviselői károkozó magatartás jogellenes legyen. A jogellenes magatartás meglétét a gazdasági társaságnak kellett bizonyítania.

A Gt. értelmében a vezető tisztségviselő magatartása akkor jogellenes, ha az jogszabályba, a társasági szerződésbe, legfőbb szervi határozatba vagy a vezető tisztségviselői jogviszony tartalmát képező ügyvezetési kötelezettségbe ütközik.[77]

Az ügyvezetési kötelezettségbe ütköző magatartás jogellenességének normatív szintre emelése a Gt.-ben azt hivatott biztosítani, hogy a vezető tisztségviselő feladatait ténylegesen megfelelően, – főszabály szerint – gazdasági társaság érdekének elsődlegességével lássa el. Nem szükséges tehát a gyakorlatban, hogy tételes jogi normába ütközzön a vezető tisztségviselő magatartása

[76] UJVÁRINÉ: *i. m.* 222. o.
[77] Gt. 30. § (2) bekezdés.

ahhoz, hogy a jogellenes magatartás ténye megállapíthatót legyen.[78]

Önmagában azonban a rossz vezető tisztségviselői döntés – habár a vezető tisztségviselő magatartásával okozati összefüggésben kárt okoz a gazdasági társaságnak – egyéb tényállási elem hiányában nem minősül jogellenes magatartásnak.[79]

3.1.6. A felróhatóság és a kimentési lehetőség a régi Ptk.-ban

A legmarkánsabb különbség a Gt. és a Ptk. felelősségi szabályai között a kimentés feltételrendszere. Ahogy arra korábban utaltam a vezető tisztségviselő a polgári jog általános szabályai szerint mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A bizonyítás kérdése ebben a körben úgy alakul tehát, hogy a károkozó vezető tisztségviselőnek kell bizonyítania, hogy jogellenes károkozó magatartása nem volt felróható. A felróhatóság hiánya tehát a Gt. szabályai értelmében kizárták a vezető tisztségviselői felelősség megállapítását.[80]

Az adott helyzetben általában elvárhatóság követelménye a vezető tisztségviselőre vonatkoztatva azt jelenti, hogy a vezető tisztséget betöltő személyektől általában elvárhatóságot és a gaz-

[78] KISFALUDI – SZABÓ: *i. m.* 373. o.
[79] BH 2004. 372.
[80] KISFALUDI (2007): *i. m.* 156. o.

dasági társaság érdekeinek elsődlegességének tiszteletben tartását kell bizonyítania ahhoz a károkozónak, hogy mentesülhessen a felelősség alól.[81]

Ez a felelősség a régi Ptk. és a Gt. szabályrendszerét követve egy objektivizált szubjektív felelősségi forma, amelynek előnye, hogy ezt az elvárhatósági mércét a jogalkalmazók hosszú ideje alkalmazzák, és a nem túl szigorú kimentési szabályok a vezető tisztségviselő exkulpációs esélyeit növelik.

3.2. A vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségének hatályos szabályai

A Ptk. első ránézésre nem változtatott a vezető tisztségviselő jogi személlyel (gazdasági társasággal) szembeni felelősségén, hiszen ezekben az esetekben szintén a kontraktuális felelősség szabályait rendeli alkalmazni[82] hasonlóan a Gt. megoldásához, azonban közelebbről megvizsgálva hatalmas különbség fedezhető fel. A Ptk. ugyanis szemben a régi Ptk.-val ténylegesen elhatárolja a kontraktuális és a deliktuális felelősség szabályait.[83] A szerződésen kívül okozott károkért a károkozó továbbra is a fent ismerte-

[81] KISFALUDI – SZABÓ: *i. m.* 373-374. o.
[82] Ptk. 3:24. § A vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben.
[83] GÁL JUDIT: *A vezetők kártérítési felelősségének új szabályai*, elérhető: https://www.youtube.com/watch?v=22T1Vu7dhOE (2014.10.26.).

tett objektivizált szubjektív megoldás szerint felel, míg a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség egy jóval szigorúbb, objektívabb felelősségi formát valósít meg.

A Ptk. A jogi személy könyvének magyarázata lakonikus tömörséggel az utaló magatartás miatt a Kötelmi jog könyv magyarázatában foglaltakra hivatkozik és ebben a körben nem foglalkozik a kérdéskörrel.[84] Meglátásom szerint a vezető tisztségviselői felelősség kérdésköre olyan speciális tényállás, amely esetében az anomáliák elkerülése végett szükségesnek mutatkozik, hogy a normaszöveg magyarázata kifejezetten foglalkozzon a problémával, és a vezető tisztségviselő felelősségére vetítve vizsgálja az egyes tényállási elemeket. Ennek hiányában partikuláris jogalkalmazási gyakorlat alakulhat ki, amely sértené a jogbiztonság követelményét és ezen keresztül a jogállamiság elvét.

Egyetértek továbbá Gál Judittal abban a kérdésben, hogy pontosabb lenne a Ptk. utaló normája, ha „a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel" fordulat helyett, a „szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályainak megfelelő alkalmazásával felel" megoldás szerepelne a törvényszövegben.[85] Ez valószínűleg következetesebb, kiszámíthatóbb és nem utolsó sorban rugalmasabb jogalkalmazást vonhatna maga után.

[84] SÁRKÖZY (2013): *i. m.* 59. o.
[85] GÁL (2014a): *i. m.* 3. o.

3.2.1. A kontraktuális felelősség megújult szabályozása

A Ptk. tehát a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályait rendeli alkalmazni a vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségére. A Ptk. megújult szabályai értelmében „aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa."[86]

Az új rendelkezés esetében szemmel látható, hogy a vezető tisztségviselő kimentési lehetőségei nagyban megváltoztak. Ez a kimentési lehetőség egy jóval objektívabb felelősségi formát eredményez, amely közelebb áll a veszélyes üzemi felelősséghez, mint a klasszikus polgári jogi deliktuális felelősséghez.[87]

A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelősségének feltételei tehát: a szerződésszegés, az okozati összefüggés, valamint kár, illetőleg az, hogy a vezető tisztségviselő ne tudja kimenteni magát.

[86] Ptk. 6:142. §.
[87] GÁL (2014b): *i. m.* 5. o.

3.2.2. A szerződésszegés

A Ptk. kontraktuális felelősségi szabályrendszerének feltétele, hogy a károkozó a szerződés megszegésével okozzon kárt a károsultnak. A vezető tisztségviselő vonatkozásában társasági jogi értelemben szerződésnek minősül egyrészt a gazdasági társaság legfőbb szerve általi kijelölés, kinevezés, illetve választás, valamint annak a vezető tisztségviselő általi elfogadása. A vezető tisztségviselő ugyanakkor szélesebb értelemben munkaviszonyban, illetve megbízási jogviszonyban áll a gazdasági társasággal, ugyanis munka-, illetve megbízási szerződés is létrejön a felek között.

A Ptk. szemben a korábbi magánjogi törvénnyel normatív szinten határozza meg a szerződésszegés fogalmát: „a szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása”.[88] A bármely kötelezettség ebben a vonatkozásban azt jelentheti, hogy a vezető tisztségviselői jogviszony tartalmát képező bármely kötelezettség megszegése szerződésszegésnek minősülhet, amely esetében megállapítható a vezető tisztségviselő felelőssége. Megítélésem szerint ezt a rendelkezést nem szabad túlságosan tágan értelmezni, hiszen a vezető tisztségviselői jogviszony tartalmát adott esetben munkaviszonyra vonat-

[88] Ptk. 6:137. §.

kozó szabályok[89] is befolyásolhatják. Ebben az esetben az is előfordulhat például, hogy a munkaviszonyban álló vezető tisztségviselő meghatározott esetben nem tesz eleget az Mt. és munkaszerződése szerinti rendelkezésre állási kötelezettségnek, és ebben az esetben a gazdasági társaság, mint munkáltató munkaügyi per helyett kezdeményezi a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségének megállapítását a Ptk. 3:24. §-a és 6:142. §-a alapján. Ez a megoldás a Ptk. rendelkezései szerint teljesen jogszerűnek tűnik, viszont a vezető tisztségviselőre, mint munkavállalóra nézve sokkal hátrányosabb, mint ha az Mt. szabályait alkalmaznák, amely esetben a bizonyítási kötelezettség teljes egészében a gazdasági társaságra, mint munkáltatóra háramlana.[90]

Célszerű lenne tehát olyan joggyakorlat kialakítása, amely esetében elkülöníthetjük a szűk értelemben vett vezető tisztségviselői kötelezettségeket, a szélesebb értelemben vett vezető tisztségviselői kötelezettségektől. Előbbiek klasszikus társasági jogi kötelezettségek lennének, így különösen a jogszabályok, a létesítő okirat és a legfőbb szerv határozatainak betartása, az ügyvezetési és képviseleti tevékenység gondos ellátása, valamint a gazdaság érdekei elsődlegességének tiszteletben tartása. A tág értelemben vett kötelezettség körébe pedig azon kötelezettséget értenénk, amely abból fakadnak, hogy a vezető tisztségviselő megbízási

[89] Mt. 13. §.
[90] Mt. 179. § (1)-(2) bekezdés.

jogviszonyban, illetve munkaviszonyban áll a gazdasági társasággal. Utóbbiak, különösen a klasszikus munkajogi kötelezettségek megszegése esetén nem lenne méltányos, ha a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránt munkaügyi per helyett a Ptk. megújult szabályozásán alapuló vagyonjogi per indulhatna.

A szerződésszegést, mint tényállási elemet egyébként a károsult gazdasági társaságnak kell bizonyítania.[91] A szerződésszegés egyébként megnyilvánulhat tevőleges magatartásban és kötelezettségellenes nemtevésben egyaránt.[92]

Gárdos István és Gárdos Péter hívják fel arra a figyelmet, hogy a vezető tisztségviselői jogviszony nem eredményez eredménykötelmet, a vezető tisztségviselő elsődleges feladata tehát az, hogy a gazdasági társaság érdekében úgy járjon el, ahogy az a vezető tisztségviselőktől általában elvárható.[93] Amennyiben tehát a vezető tisztségviselő kötelezettségeinek teljesítése érdekében a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességével úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, akkor magatartása szerződésszerű, azaz a felelősségen nem lesz megállapítható a gazdasági társasággal szemben.

[91] WELLMANN: *i. m.* 229. o.
[92] CSEHI – SZABÓ: *i. m.* 24. o.
[93] GÁRDOS ISTVÁN – GÁRDOS PÉTER: A vezető tisztségviselők felelőssége az új Ptk.-ban, in *Ügyvédek lapja,* 2014/2. szám, 15-21. o.

3.2.3. A kár fogalma a Ptk.-ban

A kár bekövetkezése természetesen továbbra is feltétele a vezető tisztségviselői felelősség megállapításának.

Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről szóló 1987. évi 20. törvényerejű rendeletben (a továbbiakban: Bécsi Vételi Egyezmény) és a különböző modelltörvényekben bevált előreláthatósági klauzula beiktatása a szerződésszegéssel okozott károk megtérítésének mértékére is kihatással bírtak.[94] A Ptk. főszabályként a szolgáltatás tárgyában keletkezett kár megtérítését írja elő. Ezeket a kártételeket ún. tapadó károknak nevezzük, szemben a következménykárokkal, amelyek a károsult vagyonában bekövetkező egyéb károk, és az elmaradt vagyoni előnyt öleli fel. Ez utóbbiakkal kapcsolatban csak akkor terheli a vezető tisztségviselőt a kártérítési kötelezettség, ha a károsult gazdasági társaság bizonyítja, hogy kár, mint a szerződésszegés lehetséges következménye, a szerződés kötésének időpontjában előre látható volt.[95] Ebben az esetben tehát, az előreláthatóságot a gazdasági társaságnak kell

[94] VÉKÁS (2012): *i. m.* 397. o.
[95] WELLMANN: *i. m.* 239. o.

bizonyítania, amely a gyakorlatban a vezető tisztségviselőre nézve kedvező szabály lehet, azonban csak gondatlan károkozás esetén irányadó, mivel szándékos károkozás esetén a – függetlenül az előreláthatóságtól – teljes kárt kell megtéríteni.[96]

A kár meghatározására, és a Ptk.-ban történt esetleges változásaira egyebekben jelen dolgozat 3.1.3. fejezete irányadó.

3.2.4. Az okozati összefüggés a Ptk.-ban

Mind a kontraktuális, mind a deliktuális felelősség megállapításának feltétele, hogy a károkozó magatartás és a kár bekövetkezése között okozati összefüggés álljon fenn.[97] Az okozati összefüggés esetében továbbra is a károsult gazdasági társaság oldalán keletkezik bizonyítási kötelezettség. Az okok körében azok minősülnek relevánsnak, amelyek a károkozással az általános élettapasztalatok szerint szokásosan együtt járnak figyelembe véve az eset valamennyi körülményét, és amelynek bekövetkeztével a károkozó vezető tisztségviselő számolt vagy – az általános élettapasztalatok szerint, az eset körülményeit figyelembe véve – számolnia kellett volna.[98]

---

[96] GÁL (2014b)*: i. m.* 5. o.
[97] UJVÁRINÉ: *i. m.* 222. o.
[98] BÁRDOS PÉTER: Az új Ptk. kárfelelősségi fejezete, in *Polgári Jogi Kodifikáció,* 2004/5-6. szám, 4-6. o.

Az Ptk. megalkotása során a kodifikátorok az oksági láncolatot az előreláthatósági klauzula beiktatásával igyekeztek korlátozni. Az erre vonatkozó megújult szabályokat az előző fejezet tartalmazza.

3.2.5. Az ellenőrzési körön kívül eső tevékenység

A Ptk. esetében már nem elegendő, ha a vezető tisztségviselő bizonyítja felróhatósága hiányát, azaz, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, hanem három konjunktív feltétel megléte szükséges ahhoz, hogy a károkozó exkulpálja magát.

Az első feltétele a mentesülésnek, hogy a szerződésszegő magatartást a vezető tisztségviselő ellenőrzési körén kívül eső körülmény okozza. E körbe sorolható mindazon magatartás, amelyre a vezető tisztségviselő nem bírt befolyással. A vezető tisztségviselő vonatkozásában ilyennek minősülhetnek többek között a radikális piaci változások,[99] különböző állami intézkedések, például behozatali-kiviteli tilalmak, devizakorlátozások, embargó, bojkott és egyebek egyaránt.[100] Valószínűleg befolyásolhatja az ellenőrzési kör terjedelmét a gyakorlatban nyilvánosan működő részvénytársaságok esetén, hogy a vezető tisztségviselői pozíciót csupán ügyvezetési és képviseleti jogokat gyakorló igaz-

[99] WELLMANN: *i. m.* 233. o.
[100] VÉKÁS (2012): *i. m.* 396-397. o.

gatósági tagok, vagy tulajdonosi ellenőrzést is ellátó igazgatótanácsi tagok töltik be. E körben tehát fontos a szerepe a felelősség szempontjából a *drei Eck*, illetve a *board* rendszer tudatos megválasztásának.

3.2.6. Az előreláthatóság klauzulája

Az exkulpálás második konjunktív feltétele, hogy a szerződésszegést a vezető tisztségviselő ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozza. Ez a feltétel tehát megköveteli, hogy a károkozó magatartás objektíve ne legyen előrelátható.[101]

Az előreláthatóság klauzulája nem új keletű intézmény, hiszen a Bécsi Vételi Egyezmény már hosszú ideje alkalmazza az alapvető szerződésszegés körében, így valószínűsíthető, hogy a bírósági gyakorlat sokáig ebből fog táplálkozni.

Az előreláthatóság csak akkor állhat fenn, ha sem a szerződésszegő vezető tisztségviselő nem látta előre a szerződésszegő körülmény bekövetkezésének okát, és egy ésszerűen eljáró személy a kötelezett helyében sem láthatta volna előre azt.[102]

[101] WELLMANN: *i. m.* 234. o.
[102] Uo. 235. o.

Ujváriné Antal Edit hívja fel arra a figyelmet, hogy ez az előreláthatóság nem azonos a kár megtérítésének mértékénél nevesített előreláthatósággal, hiszen itt a szerződésszerű teljesítést akadályozó okra nézve, nem pedig a következménykárok tekintetében kell górcső alá venni az előreláthatóságot.[103]

A vezető tisztségviselő vonatkozásában elmondható, hogy az új szabályozás akár a vezető tisztségviselőre nézve kedvezőnek is tekinthető, hiszen egy hosszú idő óta e tisztséget betöltő személy vonatkozásában aligha elvárható, hogy a vezető tisztségviselői jogviszonyt keletkeztető szerződéskötés időpontjában előre lássa az esetleg évekkel későbbi szerződésszegést. Hangsúlyos ugyanis, hogy az előreláthatóságot a szerződéskötéstől kell számítani, a szerződéskötés időpontja pedig a vezető tisztségviselői kijelölés (választás, illetve kinevezés) elfogadásának a napja. Ebben az értelmezésben az előreláthatósági klauzula alkalmazása szinte megbénul a tartós vezető tisztségviselői jogviszonyban, ugyanakkor az ettől eltérő megoldás az igazságszolgáltatás részéről akár *contra legem* döntésekhez vezethetne.

Bár az előreláthatóság beiktatása új intézménye a vezető tisztségviselői felelősségnek, mégis a korábbi bírósági gyakorlat is utalt már rá. Egy eseti döntés értelmében „a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításához az vezethet, ha a vezető a

[103] UJVÁRINÉ: *i. m.* 223. o.

gazdasági társaság helyzetét, valamint a piaci környezetet teljes egészében tévesen felmérve, előre láthatóan és kirívóan ésszerűtlen kockázatot vállalt. Felróható módon jár el a vezető tisztségviselő, ha úgy köt általa nem ismert idegen nyelven szerződést, hogy annak valós jogi tartalmáról nem győződik meg, úgy utal át külföldi illetőségű off-shore cégnek, mint szerződő félnek jelentős összeget, hogy a teljesítésnek vagy a teljesítés lehetetlenné válásának esetére semmilyen biztosítékot nem köt ki, a társaság mérleg adataiból megállapítható módon, kintlévőségei behajtásának lehetősége csekély, a szerződésszegésből eredő követelésének érvényesítése céljából pedig a szükséges intézkedéseket mindezek ellenére nem teszi meg."[104] Az előre láthatóan kirívó ésszerűtlen kockázatvállalás tehát a vezető tisztségviselő felelősség megállapításához vezethet, ugyanakkor ebben a határozatban a bíróság az előreláthatóságot az ésszerűtlen kockázatvállalástól számítja, nem pedig a vezető tisztségviselői jogviszony létesítésének napjától.

Természetesen a bíróságokra hatalmas szerep hárul abban, hogy miként fogják értelmezni a „szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény" fordulatot úgy, hogy az megfeleljen a törvény grammatikai értelmének, megvalósítsa a törvényhozó akaratát és eleget tegyen az ésszerűség magánjogi alapelvének.

[104] EBH 2011. 2417.

3.2.7. A szerződésszegő körülmény elkerülésének, illetve a kár elhárításának el nem várhatósága

A vezető tisztségviselő csak akkor mentesülhet továbbá a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa. Ez a körülmény nem a szerződés megkötésének, hanem a szerződésszegésnek az időpontjában vizsgálandó.

Ez a feltétel tehát megkívánja, hogy a vezető tisztségviselő ténylegesen tegyen meg mindent azért, hogy ne keletkezzen a gazdasági társaságnál kár, azaz, hogy a társasági érdekek elsődlegességét valóban szolgálja.

3.3. A vezető tisztségviselő gazdasági társasággal szembeni felelősségének speciális szabályai

A 3.2. fejezet a vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság relációjában vizsgálta a felelősségtani kérdéseket. Jelen fejezet szintén ebben a vonatkozásban veszi górcső alá a vezető tisztségviselő felelősségét, azzal a különbséggel, hogy itt az általános szabálytól eltérő atipikus esetek és sajátos társasági jogi intézmények képezik a vizsgálat tárgyát.

3.3.1. A vezető tisztségviselő felelőssége a gazdasági társasággal szemben ingyenes megbízás esetén

A vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenységét és a társaság képviseletét jellemzően díjazás fejében látja el, vagyis – jogviszonyától függően – megbízási díjra, vagy munkabérre jogosult. Elképzelhető azonban, hogy a megbízási jogviszonyban álló vezető tisztségviselő a megbízási szerződése alapján nem jogosult megbízási díjra, ilyenkor a jogviszonya sem visszterhes, hanem ingyenes megbízás keretében látja el ügyvezetési és képviseleti tevékenységét a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességével. Ebben az esetben méltánytalan lenne, ha a vezető tisztségviselő felelőssége ugyanolyan szigorú lenne, mint ha díjazás ellenében töltené be a pozíciót. Emiatt a Ptk. egy kedvezményes szabályt állapít meg az ingyenes szerződésekre, amelyet a Ptk. 3:24. § szerinti utaló norma miatt az ügyvezetési tevékenysége során a gazdasági társaságnak kárt okozó vezető tisztségviselőre is alkalmazni kell.

Az ingyenes megbízási jogviszonyban álló vezető tisztségviselő felelőssége két csoportba osztható aszerint, hogy az általa okozott kár miben nyilvánul meg. Ha a kár a szolgáltatás tárgyában keletkezik, akkor a vezető tisztségviselő abban az esetben felel, ha a gazdasági társaság, mint jogosult bizonyítja, hogy a vezető tisztségviselő, mint kötelezett a kárt szándékos szerződés-

szegéssel okozta, vagy elmulasztotta a tájékoztatást a szolgáltatás olyan lényeges tulajdonságáról, amelyet a jogosult (gazdasági társaság) nem ismert.[105] Figyelembe véve, hogy a vezető tisztségviselő szolgáltatása tipikusan facere jellegű szolgáltatás, ezért nehezen elképzelhető, hogy mit fog majd a bíróság a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárnak tekinteni. Láthatóan az volt a célja a jogalkotónak, hogy az ingyenes szolgáltatást nyújtó felet, jelen esetben a vezető tisztségviselőt kedvező helyzetbe hozza, egyrészt azáltal, hogy a bizonyítási kötelezettség a jogosultat, a gazdasági társaságot terheli, másrészt azzal, hogy csak a szándékosan vagy a tájékoztatás elmulasztásával okozott károk megtérítését teszi lehetővé a Ptk.

Az ingyenes megbízási jogviszonyban álló vezető tisztségviselő felelősségének másik esete az, ha a kár nem magában a szolgáltatás tárgyában, hanem a jogosult vagyonában keletkezett. Ebben az esetben az előbbinél objektívabb, szigorúbb, azonban az általános kontraktuális felelősségi szabályoknál enyhébb szabályokat rendel alkalmazni a törvény. A Ptk. lényegében a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség általános szabályaival egyezően akkor mentesíti a vezető tisztségviselőt a felelősség

[105] Ptk. 6:147. § (1) bekezdés.

alól, ha ő (és nem a jogosult) bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható, vagyis úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.[106]

A Ptk. igyekszik tehát az igazságosság polgári jogi alapelvével összhangban olyan megoldást találni, amely figyelembe veszi, hogy a vezető tisztségviselő ingyenesen vállalta az ügyvezetés és képviselet ellátását, másrészt tekintettel van a károsult kármegtérítési igényére is. A bíróságok valószínűleg problémamentesen tudják majd alkalmazni a fenti jogszabályi rendelkezéseket, bár a szolgáltatás tárgyában okozott kár kérdése e tekintetben nem egyértelmű.

3.3.2. Több vezető tisztségviselő felelőssége

A Ptk. a jogi személy könyvében nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy hogyan alakul a felelősség, ha az ügyvezetési tevékenységet nem egy fő látja el, hanem több személy, vagy testület.

A korábbi szabályozás azonban rögzítette, hogy ha a vezető tisztségviselők együttes képviseleti jogot gyakoroltak, illetőleg, ha testület gyakorolta az ügyvezetési feladatokat, akkor felelősségük a gazdasági társasággal szemben a régi Ptk. közös károkozásra vonatkozó szabályai értelmében főszabály szerint egyetemle-

[106] Ptk. 6:147. § (2) bekezdés és 1:4. § (1) bekezdés.

ges.[107] Méltányos és ésszerű szabálya volt a Gt.-nek, hogy „ha a kárt a testületi ügyvezetés határozata okozta, mentesül a felelősség alól az a tag, aki a döntésben nem vett részt, vagy a határozat ellen szavazott."[108]

A Ptk. harmadik könyvében a vezető tisztségviselő által ügyvezetési tevékenysége során a gazdasági társaságnak okozott károkért való felelősségre a kontraktuális felelősség szabályait rendeli alkalmazni. A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai körében azonban szintén egy utaló szabállyal találkozunk, amely szerint a közös károkozók felelősségére a deliktuális felelősségi rendelkezéseket kell alkalmazni.[109] A Ptk. 6:524. § szerint „ha többen közösen okoznak kárt, felelősségük a károsulttal szemben egyetemleges. A bíróság mellőzheti az egyetemleges felelősség alkalmazását, ha a károsult a kár bekövetkeztében maga is közrehatott, vagy ha az rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények fennállása miatt indokolt. Az egyetemleges felelősség alkalmazásának mellőzése esetén a bíróság a károkozókat magatartásuk felróhatósága arányában, ha ez nem megállapítható, közrehatásuk arányában marasztalja. Ha a közrehatás arányát sem lehet megállapítani, a bíróság a károkozókat egyenlő

[107] KISFALUDI (2007): *i. m.* 158. o.
[108] Gt. 30. § (4) bekezdés.
[109] Ptk. 6:144. § (1) bekezdés.

arányban marasztalja."[110] A Ptk. rendelkezései értelmében tehát a több vezető tisztségviselőnek, illetve a vezető tisztségviselői testület tagjainak felelőssége a társasággal szemben főszabály szerint egyetemleges, ezt csak a bíróság mellőzheti, s ebben az esetben felróhatóság, ennek hiányában pedig közrehatásuk arányában felelnek a gazdasági társasággal szemben.

A károkozó vezető tisztségviselő egymás, belső relációjában is rendezi a törvény a károkozás kérdését. Főszabály szerint magatartásuk felróhatósága arányában, ha pedig ez nem állapítható meg közrehatásuk arányában viselik a kárt. Ha pedig a közrehatás aránya sem állapítható meg, akkor a károkozó vezető tisztségviselők a kárt egyenlő arányban viselik.[111]

Látható, hogy a Ptk. nem tartalmaz külön rendelkezést arra, hogy automatikusan mentesül a vezető tisztségviselői testület tagja a felelősség alól, ha a szavazásban nem vett részt, vagy a határozat ellen szavazott. Végső soron azonban ez a közrehatás hiányát mindenképp megalapozza, így megítélésem szerint erre hivatkozva exkulpálhatja magát a vezető tisztségviselő.

[110] Ptk. 6:524. § (1)-(2) bekezdések.
[111] Ptk. 6:524. § (3) bekezdés.

3.3.3. A felmentvény intézménye

Társasági jogunk régi-új jogintézménye a felmentvény, amely a német jogból szivárgott át a magyar jogba. A felmentvény lényege, hogy bizonyos esetben a vezető tisztségviselő mentesülhet a felelősség alól, azaz vele szemben kártérítési igény sem érvényesíthető.[112] A Ptk. e jogintézményt kifejezetten a gazdasági társaságok közös szabályai körében nevesíti.

A felmentvény lényege, hogy a gazdasági társaság legfőbb szerve igazolja, hogy a vezető tisztségviselő az értékelt időszakban ügyvezetési tevékenységét megfelelően látta el, azaz a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességével teljesítette vezető tisztségviselői kötelezettségeit. A régi Gt. hatálya alatt csak a társasági szerződés erre vonatkozó előírása esetén határozhatott a legfőbb szerv felmentvény megadásáról.[113] A Ptk. ezzel szemben lehetővé teszi, hogy a létesítő okirat erre vonatkozó rendelkezése hiányában a vezető tisztségviselő kérésére határozzon a legfőbb szerv a számviteli törvény szerinti beszámoló elfogadásával egyidejűleg felmentvény megadásáról.[114]

---

[112] AUER ÁDÁM (et. al): *Társasági jog,* 2011, Lectum Kiadó, Szeged, 177. o.
[113] NOCHTA TIBOR: *Társasági jog,* 2007, Dialóg Camus Kiadó, Budapest, 155. o.
[114] SÁRKÖZY (2013.): *i. m.* 151. o.

A Ptk. másik ésszerű újítása, amely lehetővé teszi, hogy ha a vezető tisztségviselő jogviszonya két beszámoló elfogadásával foglalkozó ülés között szűnne meg, akkor a vezető tisztségviselő kérheti, hogy a legfőbb szerv következő ülésén döntsön a felmentvény megadásáról.[115] Megítélésem szerint a Ptk. diszpozitív szabályai azt is lehetővé teszik, hogy a tagok, illetve részvényesek úgy rendelkezzenek a létesítő okiratban, hogy a vezető tisztségviselői felmentvény megadására bármely legfőbb szervi ülésen sor kerülhessen.

A felmentvény jogkövetkezménye, hogy a gazdasági társaság nem jogosult kártérítési igényt érvényesíteni a vezető tisztségviselővel szemben ügyvezetési kötelezettségeinek megsértése miatt, kivéve, ha a felmentvényt megalapozó tények vagy adatok valótlanok vagy hiányosak voltak.[116] Az ilyen felmentvény – hasonlóan a Gt. rendelkezéseihez[117] – hatálytalan.

3.3.4. A felelősség korlátozása és kizárása

Láthatóan a felmentvény intézménye képes utólagosan legitimálni a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét. Ettől eltérően *ex ante* célokat szolgál a felelősség korlátozására vagy kizárására

[115] Ptk. 3:117. § (2) bekezdés.
[116] Ptk. 3:117. § (1) bekezdés.
[117] Gt. 30. § (5) bekezdés.

szolgáló jogintézmény. A felelősség kizárása és korlátozása a vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság viszonyában – a törvény keretei között – szabad megállapodás tárgya.[118]

A Ptk. 6:152. § – hasonlóan a régi Ptk. 314. § (1) bekezdéséhez – úgy rendelkezik, hogy „a szándékosan okozott, továbbá emberi életet, testi épséget vagy egészséges megkárosító szerződésszegésért való felelősséget korlátozó vagy kizáró szerződési kikötés semmis." Az Ptk. azonban már tudatosan nem tartalmazza a régi Ptk. 314. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezést, amely szerint „a szerződésszegésért való felelősséget – ha jogszabály másként nem rendelkezik – nem lehet kizárni és korlátozni, kivéve, ha az ezzel járó hátrányt az ellenszolgáltatás megfelelő csökkentése vagy egyéb előny kiegyenlíti." Ebből következik, hogy a Ptk. 6:152. §-ban foglalt korlátozások mellett a felek szabadon megállapodhatnak a szerződésszegésért való felelősség korlátozásában vagy kizárásában.

3.3.5. A kárigény érvényesítése a vezető tisztségviselővel szemben a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése esetén

A gazdasági társaság mind anyagi jogi értelemben, mind perjogi értelemben véve önálló jogalany, azaz perbeli jogképességgel is rendelkezek, így a vezető tisztségviselővel szembeni kártérítési

[118] CSEHI – SZABÓ: *i. m.* 32. o.

igény érvényesítésére elsősorban nyilván maga a társaság jogosult.[119] A Legfelsőbb Bíróság értelmezésében a gazdasági társaság tagja közvetlenül, saját javára akkor sem érvényesíthet kártérítési igényt a vezető tisztségviselővel szemben, ha a vezető tisztségviselő által a gazdasági társaságnak okozott kár közvetve a társaság tagjának a vagyonában is csökkenést okozott. A közvetlen károsult ugyanis maga társaság, ezért főszabály szerint a társaság saját javára érvényesítheti igényét a vezető tisztségviselővel szemben.[120] A vezető tisztségviselővel szembeni kártérítési igény érvényesítése a gazdasági társaság legfőbb szervének hatáskörébe tartozik.[121]

Felmerülhet azonban a kérdés, hogy mi történik, ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, azaz ebben az esetben ki jogosult a vezető tisztségviselővel szembeni kártérítési igény érvényesítésére. Ebben a körben a Ptk. és a Gt. is úgy rendelkezett, hogy – mivel a megszűnt társaságnak már nincs perbeli jogképessége –a cégnyilvántartásból való törlés időpontjától számított egyéves jogvesztő határidőn belül a törlés időpontjában tagsági jogviszonyban álló tagok, illetve részvényesek jogosultak a

[119] KISFALUDI (2007): *i. m.* 159. o.
[120] BH 1999. 329.
[121] Ptk. 3:109. § (3) bekezdés.

kárigény érvényesítésére. Ebben az esetben a tagot vagy részvényest a kárigény a társaság megszűnésekor felosztott vagyonból őt megillető rész arányában illeti meg.[122]

A bíróság eseti döntése értelmében „a gazdasági társaság jogutód nélkül való megszűnése után a vezető tisztségviselőkkel szembeni kártérítési igényt a korlátozott felelősségű tag a társaság megszűnésekor felosztott vagyonból őt megillető rész arányában érvényesítheti feltéve, hogy a hitelezők kielégítése után létezik, vagy a kár összegét is figyelembe véve létezne felosztható vagyon."[123] A gyakorlat tehát értelemszerűen a hitelezői igények kielégítése után felosztható vagyon meglétéhez köti a tag követelésének érvényesítését.

4. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ FELELŐSSÉGE HARMADIK SZEMÉLYEKKEL SZEMBEN

A vezető tisztségviselők felelősségének másik nagy iránya a harmadik személyekkel szembeni felelősség. A vezető tisztségviselő által harmadik személyeknek okozott károkért való felelősségi, helytállási kérdések a Ptk. hatályba lépésével négy fő aspektusban vizsgálhatók.

[122] Ptk. 3:117. § (3) bekezdés.
[123] BDT 2014. 3100.

Egyrészt előfordulhat, hogy a vezető tisztségviselő e minőségében eljárva okoz kárt harmadik személynek. Ettől eltérő eset, amikor a vezető tisztségviselő nem közvetlenül e minőségében eljárva, de azzal összefüggésben okoz kárt. A harmadik esetkör, amikor egy gazdasági társaság vezető tisztségviselője e minőségétől teljesen függetlenül harmadik személynek kárt okoz. Végül az utolsó. amikor a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése esetén a vezető tisztségviselő felel a harmadik személyeknek, azaz a hitelezőknek okozott károkért. Sajátos felelősségi-helytállási alakzat érvényesül abban az esetben, ha a cégbíróság a gazdasági társaság bejegyzése iránti kérelmet elutasítja, illetőleg a kérelmet a tagok visszavonják. Jelen fejezetben a felelősségtani kérdések a vezető tisztségviselő és harmadik személyek relációjában ezen irányok segítségével képezik a vizsgálat tárgyát.

4.1. A vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva és e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek okozott károkért való felelősség

4.1.1. A vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért való felelősség

A Gt. elvi éllel rögzítette, hogy „a társaság felelős azért a kárért, amelyet vezető tisztségviselője e jogkörében eljárva harmadik

személynek okozott”[124] Ennek elvi magyarázata, hogy a vezető tisztségviselő nem csupán a gazdasági társaság ügyvezetője, de annak törvényes képviselője is. A képviselet pedig közvetlen, vagyis a joghatások közvetlenül a gazdasági társaságnál állnak be, azaz a jogok a társaságot illetik, és a kötelezettségek is azt terhelik. A társasági jog tehát a vezető tisztségviselőt a külső jogviszonyokban a társaság helyett, annak nevében és érdekében fellépő képviselőnek tekinti, így indokolt, hogy a képviseleti jog gyakorlásával összefüggésben, harmadik személyeknél keletkezett károk a gazdasági társaság legyenek betudhatók.[125]

A Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégiumának a jogi személy elkülönült felelősségéről és a felelősség „áttöréséről” szóló 2/2008. (XII. 4.) számú kollégiumi véleményével módosított, egységes szerkezetbe foglalt 1/2005. (VI. 17.) számú kollégiumi véleménye szerint, „ha a jogi személy vezető tisztségviselője a jogi személy tevékenységi körében eljárva a jogi személlyel szerződéses vagy szerződésen kívüli jogviszonyban álló harmadik személynek vagyoni érdeksérelmet okoz, a polgári jogi felelősségi jogkövetkezmények a jogi személlyel szemben alkalmazhatók. A tisztségviselővel szemben közvetlenül e jogkövetkezmények

[124] Gt. 30. § (1) bekezdés.
[125] CSEH TAMÁS: A vezető tisztségviselő és a társaság egyetemleges deliktuális felelőssége?, in *Polgári Jogi Kodifikáció,* 2008/5-6. szám, 31-36. o.

akkor sem alkalmazhatók, ha a magatartás egyúttal bűncselekmény törvényi tényállását valósítja meg."[126] A 2/2008. (XII. 4.) kollégiumi vélemény indokolása a jogi személy tagjára nézve írja körül a betudás elvét, valamint az elválasztás elvét, de ezek megítélésem szerint megfelelően adaptálhatók a vezető tisztségviselőre is. A betudás elvének lényege, hogy ha a gazdasági társaság vezető tisztségviselője e jogkörében jár el, akkor kifejtett magatartását a gazdasági társaságnak kell betudni. Az elválasztás elve pedig azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselő egyazon magatartása nem minősülhet egyszerre a társaság magatartásának és olyan cselekménynek, amelyért a vezető tisztségviselő a saját személyében tartozna polgári jogi felelősséggel.[127]

4.1.2. A vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság egyetemleges deliktuális felelőssége

A vezető tisztségviselő vonatkozásában a Ptk. már nem tartalmaz a Gt. 30. § (1) bekezdéséhez hasonló szabályt, ugyanakkor a kötelmi jogi könyv deliktuális felelősségi szabályai között, a felelősség más személy által okozott kárért c. fejezet körében úgy rendelkezik, hogy „ha a jogi személy vezető tisztségviselője e jogvi-

[126] A Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégiumának a jogi személy elkülönült felelősségéről és a felelősség áttöréséről szóló, 2/2008. (XII. 4.) számú kollégiumi véleménnyel módosított, egységes szerkezetbe foglalt 1/2005. (VII. 17.) számú kollégiumi véleménye.
[127] Uo.

szonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel".[128] A Ptk. hivatkozott rendelkezése, és a Gt. fenti szabályának normatív szinten való rögzítése hiánya még nagyobb aggodalomra adott okot a gazdasági élet szereplői körében, mint a kontraktuális felelősség megváltozott, objektívabb szabályai. Egyrészt a szakirodalomban megfogalmazódott kritika szerint a megoldás ellentétben áll a jogi személyiség lényegével, mivel a károkozó magatartás vagy betudható a társaságnak, vagy ennek hiányában a vezető tisztségviselő minősül egyedüli károkozónak, de nem képzelhető el olyan közös halmaz, amelyben mindkettőjük felelősségét meg lehetne állapítani. Másrészt a gyakorlatban a vezető tisztségviselői tevékenységgel járó kockázatok megnövekedését elsősorban a különböző biztosító cégek hangsúlyozták és konkrét ajánlatokkal keresték meg a gazdasági szféra menedzsereit.[129]

A megújult szabályozás alapvetően két féle módon értelmezhető. Az egyik nézet szerint a Ptk. tudatosan hagyta ki a Gt. hivatkozott rendelkezését, mivel az a célja, hogy a hitelezők mind a gazdasági társaságtól, mind a vezető tisztségviselőtől követelhessék az eddig kizárólag a gazdasági társaságnak betudható ká-

[128] Ptk. 6:541. §.
[129] KEMENES ISTVÁN: A vezető tisztségviselő deliktuális kártérítési felelősségéről I, in *Céghírnök.* 2014/11. szám, 3. o.

ruk megtérítését. Ebben a megközelítésben elmondható, hogy a vezető tisztségviselő felelőssége rendkívül szigorodott, hiszen a hitelezők követelésüket a vezető tisztségviselő magánvagyonából is kielégíthetik. Ebben az esetben – a deliktuális felelősség szabályai szerint – a vezető tisztségviselő csak akkor mentesülhetne a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható, azaz úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.[130] A vezető tisztségviselő és a társaság ilyen értelemben vett egyetemleges deliktuális felelősségét sokan bírálták.[131]

A másik, általam helyesebbnek vélt vizsgálati szempont megértéséhez a törvényi rendelkezés Ptk.-beli elhelyezéséből és a jogszabályhely rendszertani értelmezéséből kell kiindulni. A Ptk. hivatkozott rendelkezése a Ptk. kötelmi jogi könyvének, a szerződésen kívül okozott károkért való felelősségről szóló részén belül, a más személyért való felelősségről szóló fejezetben helyezkedik el. A más személyért való felelősség azokat a jogi helyzeteket jelenti, amikor nem vagy nem kizárólag annak a személynek kell felelnie vagy helytállnia, akinek magatartása kárt okozott.[132] Ennek tükrében felmerül a kérdés, hogy a vezető tisztségviselő felel-

[130] UJVÁRINÉ: *i. m.* 150. o.
[131] Ld. Pl. CSEH (2008): *i. m.* 31-36. o.
[132] KEMENES ISTVÁN: A vezető tisztségviselő deliktuális kártérítési felelősségéről II, in *Céghírnök.* 2014/12. szám, 3. o.

e egyetemlegesen egy a jogi személy által okozott károkért, vagy a jogi személy felel egy a vezető tisztségviselő által okozott károkért?

Mindenekelőtt el kell határolni a vezető tisztségviselő által kifejezetten e minőségében, a gazdasági társaság képviselőjeként eljárva, valamint az e jogviszonyával összefüggésben, közvetve okozott károkért való felelősséget. Amennyiben ilyen megközelítésben vizsgáljuk a vezető tisztségviselő felelősségét, elmondható, hogy a Ptk. hatályos rendelkezései szerint a vezető tisztségviselő által, e jogkörében eljárva okozott károkért a betudás elvéből kifolyólag továbbra is a gazdasági társaság lesz a felelős. Ennek oka, hogy a gazdasági társaság olyan – a jogszabályok által létrehozott – jogalany, amely közvetlenül nem képes kárt okozni senkinek. A kárt a gazdasági társaság képviselőjeként – nem jogi értelemben – *de facto* csak a vezető tisztségviselő tudja okozni, mivel közvetlenül ő köt szerződést és kerül kapcsolatba harmadik személyekkel. *De iure* azonban a kár okozója a gazdasági társaság lesz, mivel adott esetben a gazdasági társaság teljesít hibásan, esik késedelembe, tagadja meg a teljesítést stb. Ebben a megközelítésben tehát nem alkalmazható a Ptk. vezető tisztségviselő károkozásáért való felelőssége, mivel a kárt nem a vezető tisztségviselő, hanem a gazdasági társaság okozta *de iure*. Ebben az esetben az előző fejezetben foglaltaknak megfelelően a harmadik személyek a szerződésszegésért való felelősség, illetve adott eset-

ben a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség szabályai szerint érvényesíthetik igényüket a gazdasági társasággal szemben.

A második megközelítésben tehát a vezető tisztségviselő és a jogi személy (gazdasági társaság) egyetemleges, deliktuális felelőssége azokra az esetekre vonatkozik, amikor a vezető tisztségviselő e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek okoz kárt, s ilyenkor nem csupán a vezető tisztségviselő, hanem a gazdasági társaság vagyona képez egy többlet-kielégítési alapot a hitelezők felé. Hangsúlyos azonban, hogy nem a vezető tisztségviselő felel egy olyan kárért, amelyért egyébként a gazdasági társaság felelne, hanem a gazdasági társaság felel a károkozónak az olyan magatartásáért, ami nem fér bele a betudás elvébe.

A leírtak alapján levonható a következtetés, hogy a vezető tisztségviselő károkozásáért való egyetemleges felelősség mintegy hidat képez két szélsőséges pólus között, amelyben az egyik szélsőérték az, amikor a vezető tisztségviselő e jogkörében eljárva okoz kárt, s a betudás elve alapján a gazdasági társaság fog helytállni, a másik szélső pólus pedig az, amikor a vezető tisztségviselői ügykörtől teljesen független károkozás történik, s az elválasztás elvéből kifolyólag a vezető tisztségviselő magánszemélyként fog felelni. Az új szabályozás ezen értelmezés alapján egy átgondolt és célszerű megoldása a Ptk.-nak és nem hogy szigorúnak, de inkább kedvezőnek tekinthető a vezető tisztségviselőkre és külö-

nösen a hitelezőkre nézve. Ez azt jelenti ugyanis, hogy ha a vezető tisztségviselő e jogviszonyával összefüggésben kárt okoz harmadik személynek, akkor nem az általános kárfelelősségi szabályok érvényesülnek, azaz a harmadik személy nem kizárólag a vezető tisztségviselő ellen indíthat pert. A hitelező maga döntheti el ugyanis, hogy a vezető tisztségviselővel vagy a gazdasági társasággal szemben indít pert, de akár alperesei pertársaság is létrejöhet e két résztvevővel. Ebből a nézőpontból tehát nem a vezető tisztségviselő felel a gazdasági társaság károkozásáért, hanem a gazdasági társaság felel a vezető tisztségviselő károkozásáért. Természetesen, amennyiben a hitelező a gazdasági társasággal szemben érvényesíti igényét, a gazdasági társaság utóbb a vezető tisztségviselővel szemben érvényesítheti követelését.

4.2. A vezető tisztségviselő által e minőségétől függetlenül harmadik személynek okozott károkért való felelősség

Előfordulhat olyan helyzet is, hogy a vezető tisztségviselő nem a gazdasági társaság ügyvezetési és képviseleti tevékenységi körében eljárva, hanem attól teljesen függetlenül okoz kárt harmadik személynek. Ebben az esetben nem beszélhetünk társasági jogi értelemben vett vezető tisztségviselői károkozásról, hanem a kárkötelem alanya károkozói oldalon pusztán egy olyan személy, aki foglalkozását tekintve egyébként ilyen tisztséget tölt be valamely gazdasági társaságnál. Az elválasztás elvéből adódóan ilyenkor a

vezető tisztségviselői pozíciót betöltő személy, nem ügykörében eljárva okozott károkat nem lehet betudni a társaságnak.[133]

A fenti gondolatmenet alapján ezt a tényállást sem a Gt., sem a Ptk. Jogi személy könyve külön nem nevesíti, hiszen ilyenkor tipikusan a kártérítési jog általános szabályai érvényesülnek, s az adott történeti tényállás elemei döntik el, hogy szerződéses károkozásról vagy szerződésen kívül okozott károkért való felelősségről beszélünk.

A bíróság egy eseti döntésében kimondta, hogy ha az ügyvezető bűncselekmény elkövetésével kárt okoz valakinek, akkor nem hivatkozhat arra, hogy ilyenkor a gazdasági társaságot terheli a helytállási kötelezettség, mert ügykörébe tartozó tevékenységet látott el. Az indokolás szerint ugyanis egyetlen gazdasági társaság tevékenysége sem irányulhat bűncselekmény elkövetésére, így az a vezető tisztségviselő, aki tevékenysége során bűncselekményt követett el, nem vezető tisztségviselői jogkörében járt el.[134] Egyetértek azonban Kisfaludi Andrással, aki nem tartja feltétlenül követendő példának a fenti határozatot, ugyanis ez adott esetben azt is jelentheti, hogy a társaság akkor is mentesül a helytállási

[133] FÓNAGY SÁNDOR: A társaság jogi személyiségével visszaélő tulajdonos, illetve a vezető tisztségviselő kárfelelőssége, in *Gazdaság és jog.* 2010/9-10. szám, 10. o.
[134] BH 2004. 408.

kötelezettsége alól, ha a társaság által biztosított keretek adták meg a lehetőséget a vezető tisztségviselőnek arra, hogy bűncselekményt kövessen el.[135]

A fentiek fényében az a konklúzió vonható le, hogy a vezető tisztségviselői pozíciót betöltő személyek által, e minőségüktől teljesen függetlenül okozott károkért nem a társaság fog helytállni, ebben az esetben csak a tényleges károkozóval szemben lehet igényt érvényesíteni főszabály szerint az általános öt éves elévülési határidőn belül. Az a kérdés azonban, hogy mikor beszélhetünk a vezető tisztségviselői minőségtől teljesen független, vagy azzal összefüggésben történő károkozásról mindig egyedi bírói mérlegeléstől függvénye.

4.3. A vezető tisztségviselő felelőssége harmadik személyekkel szemben az ún. *wrongful trading* tényállásokban

4.3.1. A wrongful trading intézményének szerepe a gazdasági társaságok jogában

Társasági jogunkban – hasonlóan a kontinentális társasági jogi megoldáshoz – hatványozottan érvényesül a hitelezők védelme. A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségének egyik

[135] KISFALUDI (2007): *i. m.* 161. o.

legfontosabb területét, a *wrongful trading*[136] esetkörét ugyanakkor az angol társasági és fizetésképtelenségi jog is ismeri.

A *wrongful trading* esetköre az intézményes felelősségátvitel körébe tartozik. Intézményes felelősségről beszélhetünk a *de iure* vezető tisztségviselő, és az árnyékigazgató *(shadow director)* vonatkozásában is. A vezető tisztségviselők, árnyékigazgatók vonatkozásában az intézményes felelősségátvitel azt jelenti, hogy bármely társasági formában a vezető tisztségviselők, árnyékigazgatók felelősségének hiánya átalakul teljes felelősségé a társaság hitelezőivel szemben.[137]

A szabályozás elsődleges indoka, hogy amennyiben egy gazdasági társaság vagyonában a passzívák meghaladják az aktívákat, akkor – különösen a korlátozott tagi felelősségű társaságok (kft., rt.) esetén – a tagok, részvényesek gyakrabban kötnek nagyobb kockázattal járó ügyleteket, mivel ezek többnyire sokkal nagyobb hasznot is jelenthetnek a társaságnak. Amennyiben a kockázatos ügylet nem sikerül, adott esetben a gazdasági társaságot felszámolják, de ez a tag és a részvényes korlátozott felelőssége miatt nem hat ki annak magánvagyonára. Ez a magatartás

[136] Insolvency Act 1986. 214. §.
[137] TÖRÖK: *i. m.* 328. o.

ugyanakkor sérti a hitelezői érdekeket, hiszen így a követelésük gyakorlatilag behajthatatlan lesz. Ezek a hitelezővédelmi okok teszik szükségessé a *wrongful trading* intézményét.[138]

Az angol *Insolvency Act* értelmében szándékos csalárd gazdálkodásnak *(fraudulent trading)*, illetve vétkes (szándékos vagy gondatlan) jogszerűtlen gazdálkodásnak *(wrongful trading)* minősül minden olyan eljárás, amely a társaság hitelezőjének megkárosítását eredményezi.[139]

4.3.2. A vezető tisztségviselő felelősségének feltételei a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnésekor a Ptk.-ban

A hatályos szabályok valamennyi gazdasági társaság közös szabályai körében úgy rendelkeznek, hogy „ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Ez a rendelkezés a végelszámolással történő megszűnés esetén nem alkalmazható".[140] Szemben a Gt. rendelkezéseivel, a Ptk. fizetésképtelenséggel fenyegető hely-

[138] KISFALUDI – SZABÓ: *i. m.* 386-387. o.
[139] NOCHTA TIBOR: *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban,* 2005, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 123. o.
[140] Ptk. 3:118. §.

zet esetén sem követeli meg a vezető tisztségviselőtől, hogy a hitelezők érdekeinek elsődlegességével járjon el, csupán annyit, hogy azokat – a gazdasági társaság elsődlegessége mellett – vegye figyelembe.

A Gt. alapján született bírói bírósági határozat az alábbiak szerint rendelkezik a hitelezői érdekek elsődlegességéről: „a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezető tisztségviselő ügyvezetési feladatait a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján köteles ellátni. A cég hitelezőinek érdeke azt kívánja meg, ha a társaság nem fizetésképtelen, akkor megszüntetése ne felszámolási eljárás, hanem végelszámolás keretében történjen. Az ügyvezető a jogait jóhiszeműen és tisztességesen köteles gyakorolni, hatáskörét nem használhatja fel a maga hasznára, nem helyezheti személyes érdekeit a társaság céljai elé. Az ügyvezetésre alkalmas üzletember eltekint a saját vagy családja üzleti érdekeltségeitől, és a tulajdonosi érdekeket szolgáló döntéseket hoz."[141] Ez a rendelkezés a Ptk. hatálya alatt már nem teljesen érvényesülne, ugyanis a hitelezői érdekek elsődlegessége már nem irányadó, azonban a hitelezők érdeke továbbra is megkívánja, hogy a gazdasági társaság végelszámolással, és ne felszámolással szűnjön meg. Ebben a konstrukcióban elválik a gazdasági társaság tagjainak, részvényeseinek az érdeke, valamint

[141] BDT 2012. 2782.

a gazdasági társaság, mint önálló jogalany érdeke, s a vezető tisztségviselőnek ez utóbbi érdekeit kell szolgálnia. A vezető tisztségviselőnek elsődlegesen olyan döntéseket kell hoznia, amelyek a gazdasági társaság fennmaradását szolgálják, amennyiben azonban ez nem lehetséges, akkor arra kell törekednie, hogy végelszámolással szűnjön meg a társaság.

A Ptk. rendelkezéseivel összhangban három konjunktív feltétel szükséges a hatályos szabályok szerint ahhoz, hogy megállapítható legyen a vezető tisztségviselő polgári jogi felelőssége a hitelezőkkel szemben: Az első feltétel, hogy az ilyen felelősségi kérdés csak a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnésekor értelmezhető, ide nem értve a végelszámolással való megszűnés esetét. A második tényállási elem, hogy a megszűnt gazdasági társasággal jogviszonyban lévő hitelezőknek ki nem elégített követeléseik maradtak fenn a társasággal szemben. A harmadik konjunktív feltétel pedig, hogy a vezető tisztségviselő a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe a társaság fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetének beállta után.[142]

Ebben az esetben a Ptk. a deliktuális felelősség szabályait rendeli alkalmazni, vagyis a vezető tisztségviselő akkor exkulpálhatja magát, ha bizonyítja, hogy a gazdasági társaság fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetének beállta után a hitele-

[142] SÁRKÖZY TAMÁS (szerk.): *Gazdasági társaságok – cégtörvény,* 2014, HVG-ORAC, Budapest, 69. o.

zői érdekek figyelembevétele érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, azaz magatartása nem volt felróható.

Az a feltétel pedig, hogy a vezető tisztségviselő nem vette figyelembe a hitelezői érdekeket mindig az adott tényállástól függ. Az egyik bírósági határozat értelmében például „a vezető tisztségviselő nem a hitelezők érdekeinek megfelelően jár el, ha a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után igazolható módon létre nem jött szerződések, és teljesítési igazolások nélkül rendelkezik különböző nagyságú összegek kifizetése felől."[143]

4.3.3. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet és a hitelezők érdekeinek figyelmen kívül hagyása a Cstv.-ben

A Ptk.-val összhangban a Cstv. rendelkezéseit is figyelembe kell venni, amennyiben a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségéről beszélünk. A Cstv. rendelkezései értelmében „a hitelező vagy – az adós nevében – a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyve-

[143] BH 2013. 222.

zetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését meghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését."[144]

A Cstv. tehát a gazdasági társaság hitelezőjének és a felszámoló oldalán biztosít aktív perbeli legitimációt. A perindításra csak a felszámolási eljárás hatálya alatt kerülhet sor, és a kereseti kérelem is kötött. A keresetben kérheti a felperes a bíróságtól, hogy állapítsa meg, hogy azok a személyek, akik a felszámolás alatt álló gazdasági társaság vezető tisztségviselő voltak a felszámolás kezdetét[145] megelőző három évben, ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el. A felperes továbbá keresetében kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy a vezető tisztségviselők magatartásával okozati összefüggésben a gazdasági társaság vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek kielégítését teljes mértékben meghiúsította, vagy a környezeti terhek rendezését elmulasztották.

A fenti polgári per alperese főszabály szerint a vezető tisztségviselő, de alperesi pozícióban lehet árnyékigazgató *(shadow director)* is, vagyis „az a személy, aki a gazdálkodó szervezet

[144] Cstv. 33/A. § (1) bekezdés.
[145] Cstv. 27. § (1) A felszámolás kezdő időpontja a felszámolást elrendelő jogerős végzés közzétételének napja.

döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt."[146] A Cstv. tehát lehetővé kívánja tenni azon személyek felelősségre vonását, akik ténylegesen közreműködtek a vagyonvesztésben.[147]

A Cstv 33/A. § alapján indult perekben sokáig nem volt egységes a bírói gyakorlat abban a kérdésben, hogy miként állapítsák meg a per tárgyának értékét. Az egyik megközelítés szerint a per tárgyának értékét a Pp. 24. § (1)-(2) bekezdései alapján azt az összeget kell figyelembe venni, amellyel a kereset szerint az adós vagyona csökkent, vagy a hitelezői igények kielégítését meghiúsították. A másik álláspont képviselői arra jutottak, hogy ezek az eljárások a meg nem határozható pertárgyértékű eljárások körébe esnek, ezért az illetékalap számításánál az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 39. § (3) bekezdésében foglaltak irányadók.[148] A kérdést végül a Kúra 1/2013. Polgári Jogegységi Határozata döntötte el, amelynek értelmében „a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított per tárgya a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása. A peres eljárás illetékét ezért a meg nem határozható per-

[146] Cstv. 33/A. § (1) bekezdés.
[147] JUHÁSZ LÁSZLÓ: *A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve,* 2006, Novotni Kiadó, Miskolc, 229. o.
[148] DZSULA MARIANNA: A vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatos jogalkalmazási problémák I, in *Céghírnök,* 2012/12. szám, 3-5. o.

tárgyérték alapul vételével kell megállapítani, tekintet nélkül arra, hogy a felperesnek a keresetlevélben az állított vagyoncsökkenés mértékét meg kell jelölnie, és azt a bíróságnak ítéletében összegszerűen meg kell határoznia."[149]

A jogbiztonság követelményének megfelelően a Cstv. a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltának időpontját is normatív szinten definiálja. Ennek értelmében „a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket."[150] Ebben az esetben tehát a gazdasági társaság likviditása tekintetében a szerződés megkötésekor még nem feltétlenül jelentkezik probléma, ugyanakkor egy jóhiszeműen és gondosan eljáró, megfelelő szakértelemmel bíró vezető tisztségviselőtől, aki tisztában van azzal, hogy a gazdasági társaság milyen pénzügyi helyzetben van, elvárható, hogy ne kössön – a társaság nevében – olyan ügyleteket, amelyeket nem tud majd teljesíteni.

Török Tamás ugyanakkor felhívja arra a figyelmet, hogy hosszú lejáratú szerződések esetén, valamint olyan jogviszonyoknál, ahol nem prompt teljesítésről beszélünk, nehéz előre látni, hogy a gazdasági társaság akár évekkel később milyen pénzügyi

[149] 1/2013. PJE.
[150] Cstv. 33/A. § (1) bekezdés.

helyzetben lesz,[151] így az előreláthatósági követelmény meghiúsulása miatt fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetről sem beszélhetünk, ami alapján a vezető tisztségviselő felelőssége sem állapítható meg.

Hasonlóan a korábbi Gt. rendelkezéseihez a Ptk. is megtartotta azt a szabályt, hogy korlátolt felelősségű társaság és részvénytársaság esetén az ügyvezetőnek, illetve az igazgatóságnak (vezérigazgatónak, igazgatótanácsnak) kötelező összehívnia a taggyűlést, illetve a közgyűlést, amennyiben a társaságot fizetésképtelenség fenyegeti vagy fizetéseit megszüntette.[152] Ennek elmulasztása esetén a vezető tisztségviselő aligha exkulpálhatja magát.

A hitelező vagy a felszámoló által indított perben a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) mint alperes, csak akkor mentheti ki magát, ha bizonyítja, „hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében."[153] A fenti feltételek konjunktívak, azaz valamennyi tényállási elem bizonyítása szükséges ahhoz, hogy a

[151] TÖRÖK: *i. m.* 336. o.
[152] Ptk. 3:189. § (1) bekezdés c) pont és 3:270. § (1) bekezdés c) pont.
[153] Cstv. 33/A. § (3) bekezdés.

vezető tisztségviselő kimentse magát. A jog bizonyos esetben vélelmezi a hitelezői érdekek sérelmét: „amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a Cstv. szerinti beszámolókészítési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell."[154] A jogalkalmazói gyakorlat szerint a hitelezői érdekek sérelmének vélelme esetén a vezető tisztségviselői felelősség általános feltételeinek meglétét is vélelmezni kell.[155]

Elképzelhető, hogy több vezető tisztségviselő nem vette figyelembe a hitelezői érdekeket fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után, és ezzel összefüggésben kárt okozott. Ebben az esetben a Cstv. több vezető tisztségviselő károkozása esetén egyetemleges kötelezést ír elő.[156]

A felelősséget megállapító ítélet jogerőre emelkedését követően azonban a hitelezőknek indítaniuk kell egy marasztalásra irányuló pert is, amely esetében a keresetindítás jogvesztő határidőhöz kötött. A hitelezők csupán a felszámolási eljárás jogerős

[154] Cstv. 33/A. § (3) bekezdés.
[155] DZSULA MARIANNA: A vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatos jogalkalmazási problémák II, in *Céghírnök,* 2013/1. szám, 9. o.
[156] Cstv. 33/A. § (1) bekezdés.

lezárásáról hozott határozat Cégközlönyben való közzétételét követő 60 napon belül érvényesíthetik – a még ki nem elégített – követeléseiket.[157]

A jogalkotó tehát azt a megoldást alkalmazta, hogy a bíróság nem egy perben bírálja el a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását, és marasztalja a károsszegben, hanem ez két külön eljárásban zajlik le. Ennek védhető oka, hogy a vezető tisztségviselő felelősségét megállapító ítélet hatálya a megszűnt gazdasági társaság valamennyi hitelezőjére kiterjed, ellenben, ha a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló keresetet ítélettel elutasítja, akkor ez csak arra a konkrét hitelezőre figyelemmel eredményez *res iudicata*-t.[158] Megítélésem szerint perökonómiai szempontból célszerű lehetne, ha a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását és marasztalását egy eljárásban bírálnák el. Ebben az esetben a bíróság a Pp. szabályai szerint a vezető tisztségviselő felelősségét közbenső ítéletben[159] állapíthatná meg, amely ítélt dolgot eredményezne jogerőre emelkedését követően. Majd az összegszerűség vonatkozásában tovább folyna a peres eljárás, amely alapján a bíróság szintén ítéletet hozna. A

[157] Cstv. 33/A. § (6) bekezdés.
[158] TÖRÖK: *i. m.* 337. o.
[159] Pp. 213. § (3) bekezdés.

végeredmény azonos lenne, mint a hatályos fizetésképtelenségi szabályok szerint, azonban pergazdaságosság szempontjából utóbbi kedvezőbb megoldás lehetne.

4.3.4. A vezető tisztségviselő felelősségének kérdése kényszertörlési eljárásban

A Ctv. kényszertörlési eljárásra vonatkozó rendelkezései 2012. március 1-jén léptek hatályba, s felváltotta a lassabb és költségesebb kényszer-végelszámolás jogintézményét. A jogalkotó egyidejűleg bevezette a kényszertörlési eljárásban törölt cég vezető tisztségviselője felelősségének megállapítására irányuló eljárás szabályait is.[160]

A Ctv. 118/B. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „ha a cégbíróság a céget kényszertörlési eljárásban törölte a cégjegyzékből, a cég vezető tisztségviselője – ideértve a kényszertörlési eljárás előtt a cégjegyzékből törölt vezető tisztségviselőt is – az okozott hátrány erejéig felel a kielégítlenül maradt hitelezői követelésekért, ha a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el, és ezáltal a cég vagyona csökkent, illetve a hitelezők követeléseinek kielégítése meghiúsult. Több vezető tisztségviselő esetén a felelősségük egyetemleges.”[161]

[160] CSEHI – SZABÓ (szerk.): *i. m.* 91-92. o.
[161] Ctv. 118/B. § (1) bekezdés.

A Ctv. 118/B. § alapján érvényesíthető felelősség egyik alanya a kényszertörlési eljárásban törölt cég vezető tisztségviselője, illetőleg a már a kényszertörlési eljárás előtt a cégjegyzékből törölt vezető tisztségviselőt is. Ezen felül a Ctv. 118/B. § (2) bekezdése fikcióval – a felelősségre vonás szempontjából – vezető tisztségviselőnek tekinti a cég által megválasztott végelszámolót, illetőleg az olyan árnyékigazgatót is, aki a cég döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.[162] Több vezető tisztségviselő esetén pedig egyetemleges kötelezésnek van helye.[163] A kárkötelem másik alanya pedig a hitelező, vagyis „az a személy, aki követelését kényszertörlési eljárásban a Ctv. 117. § (2) bekezdése szerint bejelentette és követelése jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul vagy nem vitatott vagy elismert, pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés."[164]

A Ctv. szerinti *wrongful trading* megállapításának egyik feltétele, hogy a vezető tisztségviselő (végelszámoló, árnyékigazgató) a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el. Nem értek egyet ugyanakkor Bánki-Horváth Máriával, aki úgy véli, hogy a fizetésképtelenséggel fe-

[162] Ctv. 118/B. § (2) bekezdés.
[163] Ctv. 118/B. § (1) bekezdés.
[164] Ctv. 118/C. § (1) bekezdés.

nyegető helyzet beálltát követően a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekek elsődlegességével kell eljárnia.[165] Megítélésem szerint a vezető tisztségviselőnek ilyenkor is a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességével kell eljárnia, de hangsúlyos, hogy fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet esetén a hitelezői érdekeket fokozottan figyelembe vegye.[166]

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését illetően a Ctv. 118/B. § (3) bekezdése lényegében azonos szabályt fogalmaz meg, mint a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése esetén. Eszerint „a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a cég vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a cég nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket."[167] Értelemszerűen a Cstv. annyiban eltér, hogy nem cégről, hanem gazdálkodó szervezetről beszél, de a gazdasági társaság mindkettőbe beletartozik.

A Ctv. szerinti tényállás mondhatni materiális jellegű, mivel a felelősség megállapításának további feltétele, hogy a vezető tisztségviselő *wrongful trading* magatartása révén a cég vagyona csökkent, illetve a hitelezők követeléseinek kielégítése meghiú-

[165] BÁNKI-HORVÁTH MÁRIA (et. al): *Nagykommentár a cégtörvényhez,* 2014, CompLex, Budapest, 608. o.
[166] Vö. Ptk. 3:21. § (2) bekezdés és 3:112. § (2) bekezdés.
[167] Ctv. 118/B. § (3) bekezdés.

sult.[168] Ezzel összefüggésben a vezető tisztségviselő felelőssége *pro viribus* korlátozott, mivel csak az okozott hátrány erejéig felel a kielégítetlenül maradt hitelezői követelésekért.[169]

A Ctv. 118/B. § külön rendelkezik a vezető tisztségviselő kimentésének feltételeiről is: „Mentesül a felelősség alól a vezető tisztségviselő, ha bizonyítja, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztségviselői jogviszonya alatt vagy ügyvezetési tevékenysége miatt következett be, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően pedig az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá a cég legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében."[170] A vezető tisztségviselőnek tehát két tényt kell eredményesen bizonyítania ahhoz, hogy exkulpálja magát. Az első körülmény az, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet vagy nem a vezető tisztségviselői jogviszonyának fennállása alatt következett be, vagy ha igen, akkor az nem az ügyvezetési tevékenysége következtében állott elő. A másik bizonyítandó körülmény, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá a cég legfőbb szerve intézkedéseinek

[168] Ctv. 118/B. § (1) bekezdés.
[169] Ctv. 118/B. § (1) bekezdés.
[170] Ctv. 118/B. § (4) bekezdés.

kezdeményezése érdekében az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette. A törvényi megfogalmazás révén bírói gyakorlat számára adott a lehetőség, hogy viszonylag szubjektíve vizsgálja, hogy milyen intézkedések megtétele várható el egy fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben lévő cég vezető tisztségviselőjétől.

A jogalkalmazás segítése érdekében a Ctv. két törvényi vélelmet állít fel, amely alapján vélelmezni kell a hitelezői érdekek sérelmét. „Ha a vezető tisztségviselő a kényszertörlés elrendelését megelőzően vagy a kényszertörlési eljárás alatt nem tett eleget a számviteli beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy – végelszámolás esetén – nem teljesítette a Ctv. 98. § (3) bekezdés a), c) és d) pontja szerinti kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell. A hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell akkor is, ha a kényszertörlési eljárást végelszámolás előzte meg és a végelszámoló nem tett eleget a Ctv. 104. § (3) és (4) bekezdésében foglalt kötelezettségének."[171] Az első vélelem arra sarkallja a vezető tisztségviselőt, hogy a hitelezőket szolgáló transzparencia érdekében tegyen eleget a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Szvt.) 153. § és 154. § szerinti kötelezettségének, valamint – végelszámolás esetén – a végelszámoló teljes körű tájékoztatása érdekében teljesítse

[171] Ctv. 118/B. § (4) bekezdés.

a Ctv. 98. § (3) bekezdés a), c) és d) pontja szerinti kötelezettségeit. A másik vélelem végelszámolás esetén kifejezetten a végelszámolóra nézve írja elő, hogy teljesítse számviteli beszámoló készítési, adóbevallási és tájékoztatási kötelezettségét.

A Ctv. a 118/B. § szerinti felelősség megállapítására irányuló keresetindítás jogvesztő határidőhöz kötött: „a hitelező a keresetét a cég törlését elrendelő jogerős határozat Cégközlönyben való közzétételét követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül a cég utolsó bejegyzett székhelye szerint illetékes törvényszéken terjesztheti elő."[172]

A Ptk. szerinti általános, valamint a Cstv. és a Ctv. szerinti speciális *wrongful trading* tényállások célja, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát követően a vezető tisztségviselő a hitelezők megkárosításának elkerülése érdekében tegyen meg mindent, ami az adott helyzetben általában vagy az ilyen tisztséget betöltő személyektől elvárható.

[172] Ctv. 118/C. § (3) bekezdés.

4.4. A vezető tisztségviselők felelőssége a gazdasági társaság nyilvántartásba vételének jogerős elutasítása esetén

A vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelősségének sajátos esete az előtársasági létszakaszhoz kapcsolódik.

A Ptk. fenntartotta a gazdasági társaságok előtársasági létszakaszát, bár elismerte, hogy a gyorsuló e-cégeljárás miatt jelentőségük csökkent.[173] Az előtársaság – mind a Gt., mind a Ptk. hatálya alatt – a bejegyzett gazdasági társaság egy korábbi, speciális létszakasza.[174]

Az előtársasági létszakasszal kapcsolatban akkor merül fel a vezető tisztségviselők felelőssége, ha a cégbíróság a nyilvántartásba-vételi kérelmet jogerősen elutasítja, vagy ha a társaság a nyilvántartásba-vételi kérelmet visszavonja. Ebben az esetben tehát a társaság bejegyzésre nem kerül, azaz hiányzik az a konstitutív aktus, amely alapján *ex nunc* hatállyal a társaság jogképes jogalanyként megjelenhetne a gazdasági életben. Ennek a legfontosabb következménye, hogy a kérelem elutasításáról való tudomásszerzéstől az előtársaság késedelem nélkül köteles megszüntetni működését. Amennyiben a be nem jegyzett társaság e kötelezettségét megszegi, azaz továbbra is gazdasági tevékenységet folytat, akkor a vezető tisztségviselők a szerződésszegéssel okozott károkért korlátlanul és egyetemlegesen felelnek az ebből

[173] SÁRKÖZY (2013.): *i. m.* 140. o.
[174] SZALAY: *i. m.* 74-75. o.

eredő károkért.[175] E szabálynak nyilvánvalóan hitelezővédelmi szerepe van. A Gt. hasonlóan rendelkezett azzal az eltéréssel, hogy közvetlenül nem utalt arra, hogy a polgári jog általános szabályai szerint felelnek a vezető tisztségviselők, de értelemszerűen ez volt az irányadó.[176]

További kisegítő szabály, hogy az előtársasági létszakaszban vállalt kötelezettségeket főszabály szerint a be nem jegyzett társaság rendelkezésére bocsátott vagyonból kell kielégíteni. Amennyiben maradtak kielégítetlen hitelezői követelések, akkor a be nem jegyzett társaság korlátlan felelősségű alapítóit korlátlan és egyetemleges helytállási kötelezettség terhelte. Azonban, ha a be nem jegyzett társaság alapítóinak felelőssége korlátolt lett volna, akkor ők magánvagyonukkal nem kötelesek helytállni, hanem harmadik személyek irányában a vezető tisztségviselők kötelesek korlátlanul és egyetemlegesen helytállni.[177] Hangsúlyos, hogy ebben az esetben a vezető tisztségviselőket nem felelősség terheli, hanem helytállás, azaz nem beszélhetünk kimentésről.

E körben szintén felmerülhet a kérdés, hogy ha a létrehozni kívánt társaságnak több vezető tisztségviselője lett volna, vagy testületi ügyvezetés működött, és a vezető tisztségviselők, vagy a testület tagjainak egy része tiltakozott a működés további folyta-

[175] Ptk. 3:101. § (4) bekezdés.
[176] Gt. 16. § (3) bekezdés.
[177] Ptk. 3:101. § (5) bekezdés.

tása ellen, akkor őket miért terheli a helytállási kötelezettség. A jogalkotó itt bizonyára a hitelezői érdekeket helyezte előtérbe, azonban a további működés ellen tiltakozó vezető tisztségviselőkre nézve meglehetősen méltánytalan jogi helyzet valósulhat meg.

ZÁRÓ GONDOLATOK

A tanulmányban a vezető tisztségviselők polgári jogi felelősségének két fő iránya képezte a vizsgálat tárgyát. Egyrészt ismertetésre került a vezető tisztségviselőknek a gazdasági társasággal szembeni megújult kontraktuális felelőssége, majd a harmadik személyekkel, azaz a hitelezőkkel szembeni felelősség különböző tényállásait helyeztem górcső alá.

A vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság relációjában a Ptk. hatálybalépése alapvető változást eredményezett a felelősségi kérdések tekintetében. A Ptk. – szakítva a korábbi gyakorlattal – új alapokra helyezte a kontraktuális felelősség szabályait, amellyel egy a korábbinál jóval szigorúbb, objektívebb felelősségi formát hozott létre. E nóvum kialakításának indoka, hogy a szerződéses jogviszonyok mindig a felek kölcsönös és egybehangzó akarategyezőségére, azaz konszenzusára vezethetők vissza, azaz a felek mindegyike egyaránt bízik a szerződés megkötésekor a majdani szerződésszerű teljesítésben. Ezt az elgondolás a

vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság jogviszonyára is adaptálni kívánták, mivel közöttük is egy relatív szerkezetű, szerződéses kötelem jön létre, így ésszerű megoldásnak tűnt, hogy a Ptk. a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályait rendeli alkalmazni az ilyen jogvitákra.

Ugyanakkor egyetértek Gál Judit azon álláspontjával, hogy nem sikerült túl következetesre az utaló norma megszövegezése, mivel a vezető tisztségviselői jogviszony sajátosságaira tekintettel célszerűbb lenne a „szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség megfelelő alkalmazásával felel" fordulat használata, amely így szélesebb mozgásteret biztosítana a jogalkalmazónak, és könnyebben lehetne igazodni e speciális jogviszonyhoz.[178]

Az előreláthatósági klauzula beiktatása a Ptk.-ba valószínűleg az egyik legnehezebben értelmezhető szabály lesz a vezető tisztségviselőkre nézve, hiszen a jogviszonyukat keletkeztető kijelölés, illetőleg választás (kinevezés) elfogadása és a majdani szerződésszegő, károkozó magatartás között nagyon hosszú idő is eltelhet, így minden bizonnyal könnyen bizonyíthatóvá válik, hogy nem volt előrelátható a szerződés megkötésekor az akár évekkel későbbi károkozás.

[178] GÁL (2014a): *i. m.* 3. o.

Összességében elmondható, hogy a vezető tisztségviselőnek a gazdasági társasággal szembeni felelőssége a normatív szabályok tükrében kétségtelenül objektivizálódott, s ezáltal szigorodott, ugyanakkor ez nem feltétlenül jár majd a jövőben a vezető tisztségviselőkkel szemben hozott marasztaló bírósági ítéletek számának exponenciális növekedésével. Ennek oka, hogy számos tényállási elem, különösen a szerződés megszegésével okozott kár és az előreláthatóság kérdése nagyon nehezen adaptálható a vezető tisztségviselő *sui generis* jogviszonyára és az őt a gazdasági társasággal szemben terhelő sajátos kötelezettségekre. Ebben a körben tehát kiemelt szerep hárul a kialakuló a bírósági gyakorlatnak.

A tanulmány részletesen elemzi a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelősségének egyes formáit is. Megítélésem szerint tévesek azok a riadalmak, amelyek a vezető tisztségviselő és a gazdasági társaság egyetemleges, deliktuális felelősségének megteremtése miatt alakultak ki. Véleményem szerint, ha a vezető tisztségviselő e jogkörében eljárva harmadik személynek kárt okoz, akkor valószínűleg továbbra is a gazdasági társaság fog felelni. Ennek oka, hogy a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság törvényes képviselője, s így a vezető tisztségviselő a gazdasági társaságnak szerez jogokat és kötelezettségeket, vagyis ügyvezetési és képviseleti körben kifejtett magatartását a társaságnak kell betudni. Ebben az esetben tehát a károkozó

de iure nem a vezető tisztségviselő, hanem a gazdasági társaság lesz. Ugyanakkor, ha a vezető tisztségviselő csupán e jogviszonyával összefüggésben okoz kárt harmadik személynek, akkor rá és a hitelezőkre nézve kedvező, hogy a hitelező nem csak tőle követelheti kárának megtérítését, hanem a gazdasági társaságtól is, mivel a Ptk. egyetemleges kötelezést ír elő. A Ptk. új egyetemleges, deliktuális felelősséget megállapító tényállása így mintegy hidat képez két szélső álláspont között, amelyben az egyik szélső értéket az az eset képezi, amikor a betudás elvéből kifolyólag a gazdasági társaság lesz a károkozó, a másik szélső pólust pedig a vezető tisztségviselői jogviszonytól teljesen független károkozás képezi, amelyben – az elválasztás elvéből adódóan – kizárólag az egyébként vezető tisztségviselői pozíciót betöltő személy lesz a kárkötelem alanya. Erre utal az is, hogy a problematikus rendelkezés a másért való felelősség szabályai körébe tartozik, vagyis a gazdasági társaságnak van egy mögöttes felelőssége a vezető tisztségviselő által okozott károkért.

A *wrongful trading* tényállások körében fontos változás, hogy már fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet esetén is a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességével köteles eljárni, azzal, hogy a hitelezői érdekeket figyelembe kell vennie, mert ennek hiánya megalapozhatja deliktuális felelősségét.

A tanulmány megírása során arra törekedtem, hogy kellő részletességgel mutassam be a vezető tisztségviselő felelősségét, különös hangsúlyt helyezve a Ptk. hatálybalépésével felmerült változásokra és kérdésekre. Bízom benne, hogy a dolgozat koherens és konzisztens képet ad a témával kapcsolatban, és egyfajta álláspontot képvisel a jogszabályok értelmezése kapcsán. Úgy vélem, hogy a továbbiakban az új kódexhez kapcsolódó bírósági gyakorlat fogja majd nagyban alakítani e jogintézményt, és valószínűleg a jövőben számos olyan kérdésre választ kapunk, amelyek pusztán elméleti síkon nem válaszolhatók meg.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

[1] AUER ÁDÁM – BAKOS KITTI – BUZÁSI BARNABÁS – FARKAS CSABA – NÓTÁRI TAMÁS – PAPP TEKLA: *Társasági jog*, 2011, Lectum Kiadó, Szeged.

[2] BÁNKI-HORVÁTH MÁRIA – BODOR MÁRIA – GÁL JUDIT – KODAY ZSUZSANNA – RÓZSA ÉVA – VEZEKÉNYI URSULA: *Nagykommentár a cégtörvényhez*, 2014, CompLex, Budapest.

[3] BÁRDOS PÉTER: Az új Ptk. kárfelelősségi fejezete, in *Polgári Jogi Kodifikáció,* 2004/5-6. szám, 3-6. o.

[4] BÁRDOS PÉTER – GABRIEL LANSKY: *Cégalapítás, befektetés az Európai Unióban*, 2005, HVG-ORAC, Budapest.

[5] BERKE BARNA – FAZEKAS JUDIT – GADÓ GÁBOR – GYULAI-SCHMIDT ANDREA – KIRÁLY MIKLÓS – KISFALUDI ANDRÁS – MISKOLCZI BODNÁR PÉTER: *Európai társasági jog*, 2004, KJK-KERSZÖV, Budapest.

[6] CSEH TAMÁS: A vezető tisztségviselő döntési felelőssége és az üzleti kockázata, in *Gazdaság és jog*, 2012/ 9. szám, 3-8. o.

[7] CSEH TAMÁS: A vezető tisztségviselő és a társaság egyetemleges deliktuális felelőssége?, in *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2008/5-6. szám, 31-36. o.

[8] CSEHI ZOLTÁN – SZABÓ MARIANNA (szerk.): *A vezető tisztségviselő felelőssége*, 2015, CompLex, Budapest.

[9] DZSULA MARIANNA: A vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatos jogalkalmazási problémák I, in *Céghírnök*, 2012/12. szám, 3-7. o.

[10] DZSULA MARIANNA: A vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatos jogalkalmazási problémák II, in *Céghírnök*, 2013/1. szám, 7-13. o.

[11] FAZEKAS JUDIT – HARSÁNYI GYÖNGYI – MISKOLCZI BODNÁR PÉTER – UJVÁRINÉ ANTAL EDIT: *Magyar társasági jog*, 2005, Unió Kiadó, Miskolc.

[12] FUGLINSZKY ÁDÁM: *Kártérítési jog*, 2015, HVG-ORAC, Budapest.

[13] FUJITA, TOMOTAKA: *„De-codification" of the Commercial Code in Japan*, 2013, The University of Tokyo, Tokyo.

[14] FÓNAGY SÁNDOR: A társaság jogi személyiségével visszaélő tulajdonos, illetve a vezető tisztségviselő kárfelelőssége, in *Gazdaság és jog*, 2010/9-10. szám, 9-16. o.

[15] GÁL JUDIT (2014a): A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései gazdasági társaságoknál II, in *Céghírnök*, 2014/7. szám, 3-4. o.

[16] GÁL JUDIT (2014b): A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései gazdasági társaságoknál I, in *Céghírnök*, 2014/6. szám, 3-6. o.

[17] GÁL JUDIT: *A vezetők kártérítési felelősségének új szabályai*. https://www.youtube.com/watch?v=22T1Vu7dhOE (2014.10.26.)

[18] GÁL JUDIT – PÁLINKÁSNÉ MIKA ÁGNES: *Társasági jogi perek*, 2007, HVG-ORAC, Budapest.

[19] GÁRDOS ISTVÁN – GÁRDOS PÉTER: A vezető tisztségviselők felelőssége az új Ptk.-ban, in *Ügyvédek lapja*, 2014/2. szám, 15-22. o.

[20] HAMILTON, ROBERT W. – FREER, RICHARD D.: *The Law of Corporations. In a nutshell*, 2011, West, Publishing Co., St. Paul.

[21] JUHÁSZ LÁSZLÓ: *A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve*, 2006, Novotni Kiadó, Miskolc.

[22] KECSKÉS ANDRÁS: *Felelős társaságirányítás (corporate governance)*, 2011, HVG-ORAC, Budapest.

[23] KEMENES ISTVÁN: A vezető tisztségviselő deliktuális kártérítési felelősségéről I, in *Céghírnök*, 2014/11. szám, 3-9. o.

[24] KEMENES ISTVÁN: A vezető tisztségviselő deliktuális kártérítési felelősségéről II, in *Céghírnök*, 2014/12. szám, 3-5. o.

[25] KISFALUDI ANDRÁS: A társasági jog helye a jogrendszerben, in *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2000/3. szám, 3-12. o.

[26] KISFALUDI ANDRÁS: *Társasági jog*, 2007, CompLex Kiadó, Budapest.

[27] KISFALUDI ANDRÁS – SZABÓ MARIANNA (szerk.): *A gazdasági társaságok nagy kézikönyve*, 2008, CompLex, Budapest.

[28] MOLNÁR GÁBOR LAJOS: *Bevezetés az angol társasági jogba*, 2002, BIP, Budapest.

[29] NOCHTA TIBOR: *A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban*, 2005, Dialóg Campus, Budapest.

[30] NOCHTA TIBOR: *Társasági jog*, 2007, Dialóg Camus, Budapest.

[31] ROMÁN RÓBERT: A vezető tisztségviselői felelősségről, in *Publicationes Universitatis Miskolcinensis. Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXI,* 2013.

[32] SÁRKÖZY TAMÁS: A gazdasági társaságok vezetési rendszeréről, in *Gazdaság és Jog*, 2010/7-8. szám, 3-10. o.

[33] SÁRKÖZY TAMÁS: Az új Ptk. jogi személy könyvének néhány problémája, in *Ügyvédek Lapja*, 2013/5. szám, 2-7. o.

[34] SÁRKÖZY TAMÁS (szerk.): *Gazdasági társaságok – cégtörvény*, 2014, HVG-ORAC, Budapest.

[35] SÁRKÖZY TAMÁS (szerk.): *Polgári jog. A jogi személy. Az új Ptk. magyarázata II/VI*, 2013, HVG-ORAC, Budapest.

[36] SÁRKÖZY TAMÁS: Szervezetek jogállása az új Ptk.-ban, in *Gazdaság és Jog*, 2011/3. szám, 3-8. o.

[37] SZALAY GYULA (szerk.): *Az üzleti jog alapjai*, 2006, Győr, elérhető: http://jegyzet.sze.hu/index.php?fajl=jegyzett&tsz=at&intz = aji&kr=jgk&PHPSESSID=65b2a3f97987b4f206f926689a76c311 (2014.10.23.).

[38] TÖRÖK TAMÁS: *Felelősség a társasági jogban*, 2007, HVG-ORAC, Budapest.

[39] UJVÁRINÉ ANTAL EDIT: *Felelősségtan*, 2014, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc.

[40] VÉKÁS LAJOS (szerk.): *Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági javaslata magyarázatokkal*, 2012, CompLex, Budapest.

[41] VÉKÁS LAJOS (szerk.): *Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*, 2008, CompLex, Budapest.

[42] WELLMANN GYÖRGY (szerk.): *Polgári jog. Kötelmi jog. Első és második rész. Az új Ptk. magyarázata V/VI*, 2013, HVG-ORAC, Budapest.

FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK

[1] 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról.

[2] 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

[3] 1987. évi 20. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről.

[4] 1988. évi VI. törvény a gazdasági társaságokról.

[5] 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről.

[6] 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról.

[7] 1997. évi CXLIV. törvény a gazdasági társaságokról.

[8] 2000. évi C. törvény a számvitelről.

[9] 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról.

[10] 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről.

[11] 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

[12] 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével kapcsolatos átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről.

[13] 1/2013. PJE.

[14] a Szegedi Ítélőtábla Polgári Kollégiumának a jogi személy elkülönült felelősségéről és a felelősség áttöréséről szóló, 2/2008. (XII. 4.) számú kollégiumi véleménnyel módosított, egységes szerkezetbe foglalt 1/2005. (VII. 17.) számú kollégiumi véleménye.
[15] BDT 2012. 2619.
[16] BDT 2012. 2782.
[17] BDT 2013. 2897.
[18] BDT 2014. 3100.
[19] BH 1999. 329.
[20] BH 2004. 372.
[21] BH 2004. 408.
[22] BH 2011. 288.
[23] BH 2013. 222.
[24] EBH 2011. 2417.
[25] Companies Act 2006.
[26] Insolvency Act 1986.
[27] The UK Corporate Governance Code.
[28] Companies Act of Japan (Act. No. 86 of July 26, 2005).
[29] Deutscher Corporate Governance Kodex.
[30] Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung.
[31] Felelős Társaságirányítási Ajánlások.

A 2013. évi V. törvény, ahogyan az közismert, szétválasztotta és ezzel alapvetően megváltoztatta a deliktuális és a kontraktuális felelősség polgári jogi szabályait, amely korábban, az 1959. évi IV. törvény rendszerében alapvetően ugyanarra a logikára épült. Ez a változás választót elé állította azokat a rokon jogterületeket is, amelyek felelősségi szabályaik meghatározásakor a polgári jog általános szabályaira utaltak, hiszen egy csapásra kétféle általános szabály is lett.

A társasági jogban a fenti változás úgy csapódott le, hogy a társasággal kapcsolatba kerülő személyek (bizonyos értelemben a vezető tisztségviselő, felügyelő bizottsági tag, a tag mint apportőr, stb.) felelőssége immár a kontraktuális felelősségi szabályokra alapozódott. Az elv, amely a polgári jogi szabályokat hívja segítségül a társasági jogi felelősség megítéléséhez, nem változott – ám mivel az általános szabályok változtak, méghozzá alapjaiban és lényegesen, a társasági jogban ez új helyzetet idézett elő.

Ennek fokális pontja a vezető tisztségviselő felelőssége, így érthető módon az első pillanattól a tudományos és általános szakmai érdeklődés kiemelt figyelmet fordított rá. A szerző ezt a rendkívül fontos, bizonyos értelemben új, de mindenképpen aktuális témát járja körül a dolgozatában olyan alapossággal, tiszta rendszerezéssel és szakmai igényességgel, amely túlnő egy joghallgató szárnypróbálgatásain. Nem csoda, hogy 2015-ben a szerző díjat nyert e mű alapjait képező dolgozatával az Országos Tudományos Diákköri Konferencián.

Örömmel ajánlom ezt a publikálásra mindenben érett dolgozatot az Olvasó figyelmébe.

Dr. Szegedi András PhD., tanszékvezető egyetemi docens, SZE-DFK

BLSZK

A Batthyány Műhelytanulmányok sorozat célja, hogy a Batthyány Lajos Szakkollégium tehetséges, végzős hallgatóinak lehetőséget teremtsen a nagyobb lélegzetvételű diplomamunkáinak publikálására és szélesebb körű elterjesztésére.